

BELEIDSPLAN SOCIALE VEILIGHEID

In samenwerking met:

Inhoud

INHOUD.....	1
1. INLEIDING.....	3
1.1 WETTELIJK KADER.....	3
1.2 DOEL VAN HET SOCIALE VEILIGHEIDSPAN.....	3
1.3 SOCIAAL VEILIGHEIDSPAN IN RELATIE TOT HET ARBO BELEIDSPAN.....	3
BELEID EN REGELGEVING	
2. VISIE.....	4
3. BELEID.....	4
4. LEEFKLIJMAAT EN OMGANGSREGELS.....	4
4.1 UITGANGSPUNTEN.....	5
Algemeen.....	5
Professionals.....	5
Leerlingen.....	5
4.2 GEDRAGSREGELS.....	5
4.3 ONACCEPTABEL GEDRAG.....	6
Leerlingen.....	6
Omgang professional met grensoverschrijdend gedrag van leerling.....	6
Professionals onderling.....	6
Relatie professional - leerling.....	6
5. INTENTIEVERKLARING, GEDRAGSCODE EN SANCTIONERING.....	7
6. TAKEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN.....	7
6.1 AANDACHTSFUNCTIONARIS SOCIALE VEILIGHEID.....	7
6.2 VERTROUWENSPERSOON (INTERN EN EXTERN).....	8
Interne vertrouwenspersoon.....	8
Externe vertrouwenspersoon.....	8
6.3 AANDACHTSFUNCTIONARIS KINDERMISHANDELING EN MELDCODE.....	8
6.4 LEERKRACHT.....	9
6.5 PREVENTIEMEDEWERKER.....	10
7. BORGING EN MONITORING.....	10
8. COMMUNICATIE.....	10
EDUCATIE	
9. METHODEN.....	12
Lichamelijke en relationele ontwikkeling.....	12
Sociale Veiligheid.....	12
9.1 LESSEN RELATIES EN SEKSUALITEIT.....	12
9.2 LESSEN SOCIAAL EMOTIONELE ONTWIKKELING.....	12
Kanjerttraining.....	12
PBS.....	12
De Vreedzame School.....	13
9.3 LEERLINGVOLGSYSTEMEN.....	13
SCOL (beoordelingsjaar: 2005).....	13
KanVAS (Kanjerttraining) (beoordelingsjaar: 2012).....	13
Viseon (beoordelingsjaar: 2002).....	14
ZIEN! (beoordelingsjaar: 2009).....	14
10. DESKUNDIGHEID.....	14
10.1 LEERKRACHTEN.....	14
10.2 AANDACHTSFUNCTIONARISSEN KINDERMISHANDELING.....	14
SCHOOLOMGEVING	
11. SAMENWERKING OUDERGELEDING (MR / OR) EN OUDERS.....	15
12. SAMENWERKING MET EXTERNE PROFESSIONALS.....	15

SIGNALEREN

13. VLAGGENSYSTEEM	16
14. WET MELDCODE HUISELIJK GEWELD EN KINDERMISHANDELING	17
14.1 VERANTWOORDELIJKHEID LEERKRACHT	17
14.2 VERANTWOORDELIJKHEID DIRECTIE / IB-ER	18
15. DOSSIERVORMING	18
16. DE MELDCODE TOEGELICHT	19
<i>Collegiale consultatie</i>	19
<i>Advies van een aandachtsfunctionaris / IB-er</i>	20
<i>Casuïstiek overleg</i>	20
<i>Extern advies en ondersteuning bij weging</i>	21
17. CRISISMANAGEMENT	24
17.1 ACUUT HANDELEN	24
17.2 TOOLKIT	24
17.3 TAKEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN	25
17.4 WEGING GEDRAG	26
17.5 WEGING ONRUST	27
17.6 INTERNE PROCES ONDERSTEUNING	28
17.7 EXTERNE ONDERSTEUNING	28
17.8 TIJDELIJKE MAATREGELEN	29
17.9 PRIVACY EN TOESTEMMING	29
17.10 EVALUATIE	29
18. COMMUNICATIE BIJ INCIDENTEN	30
18.1 COMMUNICATIE INTERN	30
18.2 MR/OR	30
18.3 COMMUNICATIE MET DIRECT BETROKKEN OUDERS	30
18.4 COMMUNICATIE MET INDIRECT BETROKKEN OUDERS	31
18.5 INHOUDELIJKE COMMUNICATIE MET OUDERS	31
18.6 INHOUDELIJKE EN EDUCATIEVE COMMUNICATIE MET LEERLINGEN	32
18.7 MEDIA	33

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: WETTELIJKE TAKEN ONDERWIJS	34
BIJLAGE 2: INTENTIEVERKLARING SOCIALE VEILIGHEID	35
BIJLAGE 3: GEDRAGSCODE	36
BIJLAGE 4: LOGBOEK SIGNALEN MELDCODE	38
BIJLAGE 5: SIGNALEN VAN KINDERMISHANDELING	40
BIJLAGE 6: DEELNEMERS- EN BEREIKBAARHEIDSLIJST	42
BIJLAGE 7: SOCIALE KAART	43
BIJLAGE 8: ACTIEPLAN BIJ EEN INCIDENT	44
BIJLAGE 9: HANDREIKING AANVULLENDE (TIJDELIJKE) ONGANGS-REGELS	47
BIJLAGE 10: LIJST CONTACTEN MET OUDERS (EVT. TELEFONISCH)	49
BIJLAGE 11: OVERWEGINGEN MET BETREKKING TOT OUDERAVONDEN	50
BIJLAGE 12: OUDERBRIEF ERNSTIG INCIDENT GROEP ZELF	51
BIJLAGE 13: OUDERBRIEF ERNSTIG INCIDENT OVERIGE GROEPEN	52
BIJLAGE 14: OUDERBRIEF GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG JONGE KINDEREN	53
BIJLAGE 15: OMGAAN MET MEDIA BIJ INCIDENTEN OP SCHOOL	54
BIJLAGE 16: STAPPEN BIJ MISBRUIK DOOR PROFESSIONALS	58
BIJLAGE 17: RAPPORTAGE MELDCODE	60
BIJLAGE 18: SAMENVATTING BELEID TEN BEHOEVE VAN DE SCHOOLGIDS	61
BIJLAGE 19: BALANSMODEL BAKKER	65
BIJLAGE 20: INCIDENTENREGISTRATIE	66
BIJLAGE 21: VRAGENLIJST LEERLINGEN SOCIALE VEILIGHEID	67

1. Inleiding

De planvorming omtrent sociale veiligheid komt voort uit het veiligheidsplan van de Sophia Stichting. Er is zorgvuldig gestreefd naar een beleidsplan 'sociale veiligheid' dat recht doet aan het veiligheidsplan en de daarin geformuleerde uitgangspunten. Samenvattend geeft het veiligheidsplan duidelijke richtlijnen waarlangs de Sophia-scholen gericht beleid voeren op het terrein van (fysieke) veiligheid. Beleid op het terrein van agressie en seksuele intimidatie (AG&SI) maken hiervan onderdeel uit.

Een samenvatting van het beleidsplan ten behoeve van de schoolgids is te vinden in bijlage 18 (samenvatting beleid ten behoeve van de schoolgids).

1.1 Wettelijk kader

Sinds 1 januari 2006 zijn scholen verplicht om een veiligheidsplan op te stellen. Het plan omtrent sociale veiligheid hangt hiermee samen. Scholen krijgen een wettelijke zorgplicht om zorg te dragen voor sociale veiligheid op school. Monitoring hiervan komt bij de school te liggen. De onderwijsinspectie ziet toe op dit te voeren veiligheidsbeleid.

Dit plan beschrijft hoe alle betrokkenen met elkaar omgaan in het kader van 'sociale veiligheid' en hoe deze onderwerpen worden verankerd in de praktijk op school. Het doel van dit sociale veiligheidsplan is om een zo veilig mogelijke leer- en werkomgeving te creëren voor leerlingen, professionals en ouders van de Sophia Stichting. We willen in elk geval voldoen aan de wettelijke verplichtingen. Voor meer informatie omtrent het wettelijke kader verwijzen we naar bijlage 1 – wettelijke taken onderwijs.

1.2 Doel van het sociale veiligheidsplan

We streven naar een leef- en leerklimaat waarin ons personeel en onze leerlingen zich veilig voelen en zich positief verbonden voelen met de school. Een positieve sociale binding met onze school vormt een belangrijke voorwaarde voor een zo optimaal mogelijk werkklimaat voor ons personeel en leerklimaat voor onze leerlingen.

Ons sociaal veiligheidsbeleid heeft als doel alle vormen van agressie, geweld, seksuele intimidatie, discriminatie en pesten binnen of in de directe omgeving van de school te voorkomen en daar waar zich incidenten voordoen adequate maatregelen te treffen om verdere escalatie te voorkomen. Dit plan beschrijft de maatregelen die de Sophia Stichting getroffen heeft en zal uitvoeren om een sociaal veilig schoolklimaat na te streven voor alle betrokkenen.

1.3 Sociaal veiligheidsplan in relatie tot het Arbo beleidsplan

Het sociale veiligheidsplan is onderdeel van het arbobeleidsplan. Het beleidsplan sociale veiligheid onderscheidt zich doordat hierin alleen aandacht is voor de sociale kant van veiligheid (met uitzondering van Agressie & Seksuele Intimidatie). Fysieke veiligheid wordt losgekoppeld van sociale veiligheid, zoals dat ook gebeurt bij Arbobeleid. Vanzelfsprekend dient er afstemming plaats te vinden omtrent raakvlakken tussen fysieke en sociale veiligheid.

Beleid en regelgeving

2. Visie

Sociaal-emotionele en seksuele ontwikkeling zijn universele en onderling verweven processen die elk mens doormaakt in zijn leven. Deze processen ontwikkelen zich op fysiek, sociaal en cognitief vlak en duren een leven lang. Afhankelijk van leeftijds- en ontwikkelingsfase roept het proces meer of minder behoeften en vragen op. Behoeften en vragen ontstaan zowel intrinsiek als in interactie met de fysieke en sociale omgeving van het individu. Hoewel ieder mens uniek is en aanwijsbare culturele, sociale of fysieke verschillen kan ervaren, zijn er per ontwikkelingsfase gemeenschappelijke elementen herkenbaar. Met deze gemeenschappelijke kenmerken als basis willen we kinderen leren omgaan met zichzelf en anderen, een positieve kijk op seksualiteit meegeven en waarden en normen vormen die aansluiten bij kernwaarden van de Sophia Stichting, zodat zij (later) verantwoorde keuzes maken in de omgang met anderen.

Om actief bij te dragen aan gezonde sociaal emotionele en seksuele ontwikkeling vanuit geloof en veiligheid heeft de Sophia Stichting kernwaarden vastgesteld die van toepassing mogen zijn op kinderen, professionals en ouders, ongeacht hun rol en leeftijd. Vanuit de 7 kernwaarden: vertrouwen, respect, saamhorigheid, rechtvaardigheid, zorgzaamheid, vergeving en verwondering mag iedereen zich vrij ontwikkelen en zichzelf zijn.

Door middel van de kernwaarden, educatie en regels over sociale- en seksuele ontwikkeling leren we kinderen, in samenwerking met ouders, normen en waarden. Vanuit het gedachtengoed dat we elkaar respecteren, ongeacht ons uiterlijk, onze sociale of culturele achtergrond of onze seksuele geaardheid. Dat respect tonen we door niemand uit te schelden en geen scheldwoorden te gebruiken die racistisch of seksueel getint zijn. Zo helpen we kinderen zich veilig te ontwikkelen tot volwassenen met eigenwaarde, met respect voor verschillen en waarden die onze samenleving rijk is.

3. Beleid

In ons beleid hebben we opgenomen dat we jaarlijks minimaal 10 uur les geven over relaties en seksualiteit en 10 uur les geven over sociaal emotionele ontwikkeling in groep 1 t/m 8. Hierbij sluiten we aan bij de pedagogische doelstellingen van de school. Daarnaast dragen we zorg voor bijscholing van docenten op de onderwerpen, zodat elke docent vragen van leerlingen kan beantwoorden. Voor de ouders organiseren we ouderbijeenkomsten. Daarnaast is in onze schoolgids (voor de ouders) ook een paragraaf opgenomen over de aandacht die we aan dit onderwerp besteden en waarom we dit doen.

4. Leefklimaat en omgangsregels

Binnen de aanpak voor sociale veiligheid krijgen ook leefklimaat en omgangsregels aandacht. Bij leefklimaat wordt de fysieke schoolomgeving beoogd. Hierbij kunt u denken aan de inrichting van openbare ruimten als het schoolplein en speelplekken. Hieronder vallen ook toiletbezoek en hoe douchegelegenheid is georganiseerd. Het is van belang om hierin realistisch te blijven. Het is immers onmogelijk om leerlingen voor 100% te beschermen of te begeleiden. Bovendien wordt toenemende zelfstandigheid meestal gestimuleerd, hetgeen door 100% toezicht te houden juist wordt tegengewerkt.

Natuurlijk is het wel belangrijk om verantwoord toezicht te organiseren. Soms kan een aanpassing in de fysieke ruimte hiervoor nuttig zijn. Voorbeeld hiervan is het aanbrengen van een raam, zodat een kleuterleerkracht enig zicht kan houden op kleuters die het toilet bezoeken. Ook dient toezicht bij het buitenspelen en omkleden weloverwogen toegepast te worden. Daarnaast wordt er een actief beleid gevoerd op het aanspreken van bezoekers in en om de school om insluipers te voorkomen en de sociale veiligheid optimaal te houden.

De Sophia Stichting hecht veel waarde aan een pedagogisch leer- en leefklimaat, waarin zowel leerlingen als personeel een gevoel van veiligheid en geborgenheid ervaren. Dit draagt immers bij aan een positieve ontwikkeling, functioneren en prestaties van alle betrokkenen. Dat betekent dat voor eenieder de gewenste omgang duidelijk moet zijn. Daarbij zijn regels belangrijk. Duidelijke regels

zorgen ervoor dat leerlingen, ouders en professionals weten wat er binnen de school van hen wordt verwacht.

4.1 Uitgangspunten

Binnen de Sophia Stichting onderschrijven wij de volgende uitgangspunten, in samenhang met de 7 kernwaarden; vertrouwen, respect, saamhorigheid, rechtvaardigheid, zorgzaamheid, vergeving en verwondering.

Elke school hanteert naast de kernwaarden nog kanjertraining-, Vreedzame School of PBS regels. Vanuit het gedachtengoed van sociale veiligheid is onderzocht in hoeverre kan worden gekomen tot 3 duidelijke hoofdnormen waarop elke betrokkene in de school aangesproken kan worden. Hier zijn de 3 onderstaande omgangsregels uit voort gekomen.

We hanteren de volgende omgangsregels:

- **Iedereen is anders en we horen er allemaal bij.**
- **We helpen elkaar.**
- **We zorgen goed voor elkaar, onszelf en onze omgeving.**

Algemeen

- We dragen zorg voor een klimaat waarin kinderen en volwassenen zich veilig kunnen voelen.
- We hebben respect voor elkaars waarden, mening, geloofsovertuiging en leefwijze.
- We creëren ruimte waar het mogelijk is verschillend te zijn - deze verschillen kunnen betrekking hebben op persoonsgebonden of cultuurgebonden verschillen.
- We hanteren een niet stereotype benadering.

Professionals

- Mannen en vrouwen zijn gelijkwaardig. Ook waar het omgang met leerlingen (jongens en meisjes) betreft. Er wordt in benadering, handelswijze en contact geen onderscheid gemaakt.
- Leerkrachten werken vanuit deze professionele attitude, om elke leerling optimaal te kunnen begeleiden en opvoeden.

Leerlingen

- Jongens en meisjes zijn gelijkwaardig.
- Ontwikkelen een positief zelfbeeld.
- Zijn zelfredzaam en vertonen weerbaar gedrag.

4.2 Gedragsregels

Aandachtspunten bij geformuleerde gedragsregels

- Bij het vaststellen en handhaven van regels moet rekening gehouden worden met de aard en het sociaal-emotionele ontwikkelingsniveau van de betreffende leeftijdsgroepen.
- Een gedragscode mag het spontane omgaan van alle betrokkenen met elkaar niet in de weg staan.
- Fysiek contact kan onderdeel zijn van het pedagogisch klimaat. Uitgangspunt daarbij is dat de algemeen geldende normen en waarden in acht worden genomen.
- Deze gedragsregels impliceren niet dat wat niet in regels is vastgelegd automatisch wel toelaatbaar is.

- In- en externe professionals, leerlingen en ouders weten welke gedragingen, taal, teksten en afbeeldingen worden gezien als onveilig, seksistisch, discriminerend, gewelddadig of welke als pestgedrag kunnen worden ervaren en spreken af deze niet te gebruiken.
- In- en externe professionals, leerlingen en ouders zien er samen op toe, dat leerlingen zich bewust zijn en worden van gewenste gedragsregels en dat ze deze onderling toepassen.
- In- en externe professionals, leerlingen en ouders dragen samen zorg voor veilig gebruik van sociale media, waaronder; internet, e-mail, mobiele telefoon en community pagina's zoals Facebook en Twitter.

- Inhoudelijk streven ze er samen naar dat er geen internetsite wordt bezocht en e-mails, berichten en tweets worden verstuurd die kwetsend of discriminerend kunnen zijn, of die een gewelddadig dan wel seksueel karakter hebben.
- 'Real-life-' en onlinecontact tussen interne professionals en ouders/leerlingen is gewenst indien dit professioneel van belang is en niet in strijd is met bovengenoemde gedragsregels en schoolbelangen. De professional is persoonlijk verantwoordelijk voor het bewaken van de balans tussen privé en zakelijk.
- Binnen de school dragen in- en externe professionals, leerlingen en ouders, waar mogelijk, bij aan een preventief kader waarbinnen leerlingen zich kunnen ontwikkelen op sociaal en seksueel gebied, zodat leerlingen weten welke gedragingen op sociaal en seksueel gebied in 'real-life' en online normaal zijn (en daarmee ook weten welke gedragingen als grensoverschrijdend worden gezien).

4.3 Onacceptabel gedrag

Onder onacceptabel gedrag worden nadrukkelijk alle gedragingen in woord en daad begrepen die een negatieve invloed hebben op het veiligheidsgevoel van alle betrokkenen.

Leerlingen

Kinderen die gedrag vertonen dat als onacceptabel wordt ervaren, worden hierop aangesproken, waarbij gewenst gedrag actief wordt aangeleerd. Afhankelijk van de situatie gebeurt dit individueel of in groepsverband. Hierin wordt desgewenst samenwerking gezocht met ouders (conform de Wet Meldcode). Van herhaalde en ernstige gedragingen wordt tevens notitie gemaakt in het leerling dossier.

Omgang professional met grensoverschrijdend gedrag van leerling

Als één of meer leerlingen (seksueel) grensoverschrijdend gedrag vertonen, kan dat in de klas, maar ook buiten de klas (gymzaal, toilet) en/of tijdens het buitenspelen plaatsvinden. Om adequaat te kunnen handhaven en reageren moet het team daarom geïnformeerd worden over wat er speelt en de gemaakte afspraken. Vooral van belang hierbij is dat ze het kind aanleren welk gedrag wordt begrensd en hoe school wél wil dat het kind zich gedraagt. Ook de betreffende leerling heeft immers recht op onderwijs en ondersteuning.

Hierbij wordt van elke professional verwacht dat ze:

- Elke leerling zo neutraal mogelijk begeleiden. Een leerling die (seksueel) grensoverschrijdend gedrag vertoont blijft leerplichtig en de school de partij die zorgdraagt voor de leerplicht;
- Zich onthouden van persoonlijke en emotionele uitspraken over de voorgevallen situatie naar betrokkenen, zoals kinderen en/of ouders. Ook schriftelijke uitingen per e-mail of sociale media zijn niet toegestaan;
- Zich conformeren aan de afgesproken communicatieboodschappen richting leerlingen of ouders, ongeacht zijn persoonlijke standpunt. Het handelen van de professional bij (vervolg)vragen van ouders en leerlingen dient consistent te zijn aan de uitgedragen boodschap;
- Geen uitingen (zoals interviews) doen naar pers en andere media.

Professionals onderling

Onacceptabel gedrag van of tussen in- en externe **professionals en ouders** wordt door bevoegd gezag met betrokkene(n) besproken. Hierbij worden relevante professionals betrokken.

Relatie professional - leerling

De wet 'bestrijding van seksueel misbruik en seksuele intimidatie in het onderwijs', bevat een aangifteplicht voor het bevoegd gezag en een meldplicht voor het personeel als er sprake is van seksuele intimidatie en seksueel misbruik, gepleegd door een professional van een onderwijsinstelling jegens een minderjarige leerling (bijlage 16 – stappenplan misbruik door professionals).

5. Intentieverklaring, gedragscode en sanctionering

Uitgangspunt bij vorming van een sociaal veilig klimaat is een intentieverklaring (bijlage 2 - Intentieverklaring sociale veiligheid) waarover alle betrokken schoolprofessionals (in- en extern) worden geïnformeerd. De intentieverklaring benoemt concreet welk gedrag wenselijk is en hoe wordt omgegaan met ongewenste gedragingen. De intentieverklaring is leidend binnen alle Sophia-scholen. De verklaring dient regelmatig, doch jaarlijks besproken te worden in teamvergaderingen en bijeenkomsten met andere professionals. Hierbij is het streven om de verklaring zo concreet mogelijk bespreekbaar te maken aan de hand van casussen of praktijksituaties in de school. Hierbij kan, naast de attitude van leerkrachten, directie en management, ook zeker gedacht worden aan overblijfouders, ouderarradsleden en buitenschoolse opvang.

De gedragscode (bijlage 3 - gedragscode) is een concrete uitwerking van de intentieverklaring. Deze geeft per schoolsituatie aan wat er van leerkrachten verwacht wordt in de omgang met leerlingen.

6. Taken en verantwoordelijkheden

Om de aanpak omtrent sociale veiligheid vorm te geven zijn nieuwe en bestaande taken afgewogen ten opzichte van bestaande functies binnen de school. Daarbij is afgewogen of een taak omtrent sociale veiligheid past bij de rol die de professional binnen de school vervult. Zo is het voor een vertrouwenspersoon ongewenst om op te treden als aandachtsfunctionaris kindermishandeling, omdat deze een vertrouwelijke relatie onderhoudt met ouders. Door melding te doen van kindermishandeling komt de vertrouwensrelatie met betrokkenen onder druk te staan, wat leidt tot verminderde effectiviteit van de aanpak én een bedreiging kan vormen voor toekomstige samenwerking.

Hieronder is weergegeven welke taken en verantwoordelijkheden bij professionals kunnen worden belegd. Daarbij wordt een handreiking gegeven voor een functie die hierbij aansluit in relatie tot verantwoordelijkheden, rollen en mate van betrokkenheid.

6.1 Aandachtsfunctionaris Sociale veiligheid

Functie: directeur/middenmanagement

Kennis omtrent sociale- en seksuele ontwikkeling moet geborgd en gedeeld worden. De borging vindt enerzijds plaats in beleid en handhaving en anderzijds middels educatie en signalering. De aandachtsfunctionaris heeft als taak om implementatie van een preventieve aanpak na te streven. Verder is het van belang dat er een aanspreekpunt is voor 'als het misgaat'. Op zulke momenten is het wenselijk dat er adequaat en kordaat gehandeld kan worden. Hiervoor is niet alleen daadkracht nodig, maar ook een functie die hiertoe legitimeert. Om bovenstaande te borgen is onderstaande taakomschrijving van toepassing op de aandachtsfunctionaris 'sociale veiligheid'.

Taakomschrijving:

- Doorvoeren van schoolbeleid 'sociale veiligheid' in schoolgids, website en beleidsplan;
- (herhaaldelijk) Bespreekbaar maken 'intentieverklaring sociale veiligheid';
- Doorvoeren, bespreken en handhaven van schoolregels en gedragsregels;
- Vaststellen en monitoren doorgaande leerlijn omtrent sociale ontwikkeling en seksuele vorming (en eventueel hiervoor aanstellen van een coördinator);
- Deskundigheidsbevordering leerkrachten: kennis, vaardigheden, signalering, meldcode;
- Ouders, leerlingen en externe professionals betrekken bij vorming en onderhouden van sociale veiligheid;
- Proces management per leerling waar volgens de stappen van de meldcode gehandeld wordt (bijlage 17 – rapportage meldcode);
- Verzamelen en analyseren incidentenregistratie (bijlage 20);
- Casemanagement bij calamiteiten.

6.2 Vertrouwenspersoon (intern en extern)

Functie/rol: Leerkracht of ouder als interne vertrouwenspersoon
Functie: JGZ-contactpersoon als externe vertrouwenspersoon

De beoogde aanpak omtrent sociale veiligheid vraagt om professionals die kunnen reageren op situaties in en om de school die voortkomen uit sociale- of fysieke onveiligheid. Ouders, leerlingen en professionals hebben het recht op een objectieve gesprekspartner om hun verhaal te doen en advies te vragen. Scholen moeten beschikken over een klachtenregeling. Vanuit de klachtenregeling zijn scholen verplicht een interne vertrouwenspersoon en een externe vertrouwenspersoon aan te stellen. Tegenwoordig wordt de vertrouwenspersoon ook contactpersoon genoemd. In dit document houden we vertrouwenspersoon aan.

Interne vertrouwenspersoon

De interne vertrouwenspersoon is verbonden aan de school. Deze persoon is laagdrempelig te benaderen en kent de school, de leerkrachten en de populatie. Deze persoon is benaderbaar voor ouders, leerlingen en leerkrachten (collega's). De gesprekken met de interne vertrouwenspersoon zijn vertrouwelijk, binnen de kaders die de Wet Meldcode hiervoor stelt.

Externe vertrouwenspersoon

De externe vertrouwenspersoon is onafhankelijk, de gesprekken met deze persoon zijn strikt vertrouwelijk. De rol van externe vertrouwenspersoon is belegd bij GGD HM, middels een abonnement van de Sophia Stichting. Deze is te bereiken via: Secretariaat Jeugdgezondheidszorg (JGZ), telefoonnummer: 088 - 308 33 42.

6.3 Aandachtsfunctionaris kindermishandeling en meldcode

Functie: Intern Begeleider

De aandachtsfunctionaris kindermishandeling is een inhoudelijk geschoolde professional. De functionaris heeft een meerdaagse training gehad, beschikt over de benodigde vaardigheden en kennis om een zorgproces af te wikkelen volgens de Wet Meldcode.

Voor interne professionals functioneert de aandachtsfunctionaris als contactpersoon voor algemene informatie, de Meldcode, huiselijk geweld en kindermishandeling. Ook procesbegeleiding en (confrontatie)gesprekken met ouders maken hier onderdeel van uit.

De aandachtsfunctionaris maakt deel uit van een netwerk van aandachtsfunctionarissen kindermishandeling. Het netwerk is bij voorkeur lokaal georganiseerd in samenwerking met CJG(-partners), maar kan ook bestuursbreed plaatsvinden. Bijeenkomsten zijn gericht op casuïstiek-besprekingen, intervisie en deskundigheidsbevordering.

Leerkrachten en vertrouwenspersonen onderhouden meer inhoudelijke en persoonlijke contacten met leerlingen en ouders, waardoor de rol van aandachtsfunctionaris kindermishandeling en meldcode bij de IB-er wordt belegd. De IB-er heeft expertise die zich richt op begeleiding en coaching van de leerkracht, case-management, leerling-observatie en advisering. Door hun neutrale(re) positie kunnen ze beter optreden als procesmanager van de Meldcode.

Taakomschrijving

- Draagt zorg voor het 'up tot date' houden van zijn/haar kennis en expertise omtrent de Wet Meldcode, huiselijk geweld en kindermishandeling;
- Herkent signalen die kunnen wijzen op huiselijk geweld en kindermishandeling en kent de acties van de meldcode;
- Heeft voldoende kennis en vaardigheden omtrent het voeren, documenteren en organiseren van (confrontatie)gesprekken;
- Heeft kennis van het netwerk van zorgverleners en ketenpartners, om zorg te organiseren en interne professionals te ondersteunen (bijlage 7 – sociale kaart);
- Functioneert als vraagbaak binnen de organisatie voor algemene informatie over de meldcode, huiselijk geweld en kindermishandeling;
- Zorgt dat (nieuwe) in- en externe professionals afdoende kennis hebben van het onderwerp en zorgt dat het onderwerp geagendeerd blijft;
- Evalueert de werking van de meldcode regelmatig om zo nodig acties in gang te zetten om de toepassing van de meldcode te optimaliseren;

- Voert procesmanagement op het moment dat school overgaat tot melding (actie 4 en 5 van de meldcode);
- Ziet toe op dossierontwikkeling en verslaglegging (als er melding wordt gedaan);
- Waakt over de veiligheid van het kind bij het nemen van beslissingen (bijlage 19 - Balansmodel Bakker);
- Neemt contact op met 'Veilig Thuis' voor advies of melding;
- Evalueert de genomen acties met betrokkenen;
- Ziet toe op zorgvuldige omgang met de privacy van het betreffende gezin;
- Bewaakt beleid en afspraken over de wijze waarop de organisatie de verantwoordelijkheid opschaaft indien de signalering, ondersteuning en/of verwijzing voor een leerling stagneert.

6.4 Leerkracht

De leerkracht heeft als primaire taak het geven van een onderwijsaanbod over sociale veiligheid. Onder sociale veiligheid valt de sociaal emotionele ontwikkeling (groepsvorming, tegengaan pesten, sociale onveiligheid, enz.) en relaties en seksualiteit (vriendschap, verliefd, weerbaarheid). Daarnaast is de leerkracht de eerst verantwoordelijke voor het signaleren en bespreekbaar maken van signalen van huiselijk geweld, kindermishandeling, seksueel misbruik en sociale onveiligheid (bijlage 4 – logboek signalen meldcode).

Daarbij doet de leerkracht de registratie in het leerlingvolgsysteem en bespreekt de signalen met ouders. De leerkracht deelt de zorgen over de leerlingen met collega('s) en zo nodig met de intern begeleider en het MT.

De leerkracht is geschoold op de genoemde gebieden en houdt kennis op peil.

De leerkracht moet een vertrouwensband met ouders onderhouden, daarom ligt de verantwoordelijkheid voor het doen van melding bij "Veilig thuis" bij het middenkader of de directie (in overleg met de aandachtsfunctionaris kindermishandeling en huiselijk geweld).

Taakomschrijving

- Is het eerste aanspreekpunt voor ouders en leerlingen als er zorgen zijn om sociale onveiligheid.
- Creëert een pedagogisch klimaat waarin alle leerlingen zich veilig en gewaardeerd voelen.
- Speelt in de les in op de ontwikkelingen op terreinen als maatschappij en cultuur, gezondheid en milieu, politiek en levensbeschouwing.
- Draagt zorg voor het geven van onderwijs op het gebied van 'Sociaal Emotionele Ontwikkeling' en 'Relaties en Seksualiteit' en is hierin voldoende geschoold.
- Houdt de sociaal emotionele ontwikkeling systematisch (minimaal 1x per jaar) bij middels een vragenlijst uit het leerlingvolgsysteem en bespreekt deze met interne betrokkenen en ouders/verzorgers. Hierbij signaleert en handelt de leerkracht bij sociaal pedagogische problemen en sociale onveiligheid onder leerlingen.
- Beschikt over voldoende kennis en vaardigheden voor het signaleren van huiselijk geweld, kindermishandeling en seksueel misbruik en kan deze in kaart brengen middels een logboek of signalenlijst.
- Heeft voldoende kennis en vaardigheden om de stappen van de Meldcode te doorlopen.
- Maakt zorgen over een leerling bespreekbaar met interne professionals.
- Gaat in gesprek met ouders/verzorgers om de (eerste) zorgen over een leerling te delen.
- Gaat in gesprek met de leerling waar zorg over is, om een vertrouwensband op te bouwen en het welbevinden van de leerling te peilen.

Daarnaast beheerst de leerkracht ook de door de Onderwijs coöperatie (voorheen Stichting Beroepskwaliteit Leraren) vastgestelde 7 competenties:

- Interpersoonlijk competent: Leiding geven en zorgen voor een goede sfeer van omgaan met en samenwerking tussen leerlingen.
- Pedagogisch competent: Zorgen voor een veilige leeromgeving en bevorderen van persoonlijke, sociale en morele ontwikkeling of: bevorderen van de ontwikkeling tot een zelfstandig en verantwoordelijk persoon.
- Vakinhoudelijk en didactisch competent: Zorgen voor een krachtige leeromgeving en bevorderen van het leren.
- Organisatorisch competent: Zorgen voor een overzichtelijke, ordelijke en taakgerichte sfeer en structuur in de leeromgeving.
- Competent in het samenwerken met collega's: Zorgen dat het werk afgestemd is op dat van collega's. Bijdragen aan het goed functioneren van de schoolorganisatie.

- Competent in samenwerking met de omgeving: In het belang van de leerlingen een relatie onderhouden met ouders, buurt, bedrijven en instellingen.
- Competent in reflectie en ontwikkeling: Zorgen voor de eigen professionele ontwikkeling en de professionele kwaliteit van de beroepsuitoefening.

(Bron: https://www.onderwijscooperatie.nl/wp-content/uploads/PO20_mei.pdf).

6.5 Preventiemedewerker

De preventiemedewerker maakt geen onderdeel uit van beleid omtrent sociale veiligheid. De taken van de preventiemedewerker zijn gericht op de fysieke veiligheid in en rondom het gebouw. Binnen de taak van de preventiemedewerker valt een wettelijk stuk ARBO, waar scholen aan moeten voldoen.

De rol van preventiemedewerker kan belegd worden bij een interne professional met BHV-certificering. Waar sociale veiligheid en de fysieke omgeving raakvlakken hebben is afstemming vanzelfsprekend wenselijk. Zie voor een volledige en 'up tot date' beschrijving van taken het Veiligheidsplan.

7. Borging en monitoring

De verschillende rollen moeten geborgd worden binnen de school. Dit kan door de rollen actief te bespreken binnen teamvergaderingen, maar ook door in de praktijk de rol in te vullen. Zo is voor zowel leerkrachten als ouders en leerlingen duidelijk bij wie ze met welke vragen terecht kunnen. Het beleidsplan geeft duidelijke kaders en beschrijvingen van de taken en rollen die nodig zijn om sociale veiligheid te bereiken, te monitoren en te behouden.

Sociale veiligheid kan echter nooit worden gegarandeerd. Er kunnen zich altijd incidenten voordoen die de sociale veiligheid onder druk zetten. Hieronder kunnen gevallen van misbruik, huiselijk geweld, omvangrijke vormen van pesten, agressie en discriminatie worden verstaan. Ook kunt u hierbij denken aan verwaarlozing en bedreiging. Voor gevallen waarbij de sociale veiligheid onder druk komt te staan is monitoring van belang. Monitoring is een eenvoudige manier om zicht te houden op de mate waarin incidenten plaatsvinden, de aard van de incidenten en de stappen die hierbij zijn genomen. In bijlage 20 worden alle signalen die de sociale veiligheid onder druk zetten verzameld. Doel van het document is het centraal monitoren van gevallen hieromtrent, om vroegtijdig trends te herkennen en soortgelijk gedrag centraal te documenteren. Incidenten worden chronologisch gedocumenteerd en structureel geanalyseerd, tezamen met de uitkomsten van de (jaarlijkse) monitoring door middel van vragenlijsten voor leerkrachten en leerlingen (van groep 7 en 8 – bijlage 21).

Voor elk afzonderlijk en significant incident, met betrekking tot de meldcode, wordt een rapportage ingevuld. Elke 2 jaar bundelt de preventiemedewerker in samenwerking met de aandachtsfunctionaris alle incidenten. De tabellen worden achter elkaar in 1 document bewaard door de aandachtsfunctionaris. Deze tool dient als monitoringsinstrument om na te gaan in hoeverre scholen in aanraking komen met (noemenswaardige) incidenten rondom de meldcode, wat de aard van deze incidenten is en in hoeverre meldcode, rollen en taken hierin voorzien. Zie voor het instrument bijlage 17.

8. Communicatie

Een open communicatie met ouders zorgt voor een goede samenwerking tussen ouders en de school en creëert draagvlak. In het preventieve kader laat de school een duidelijke visie en beleid zien. Daarin komt naar voren wat de regels zijn en wat er van leerkrachten, ouders en leerlingen wordt verwacht. Visie en beleid dienen uitgedragen te worden op de website, de schoolgids en in nieuwsbrieven. Naast communiceren via deze media moeten ouders, leerlingen en leerkrachten ook in de praktijk ervaren waar de school voor staat en dat gedragsregels worden toegepast en gehandhaafd.

In bovenstaande uitleg worden zowel passieve communicatie via informatiedragers, alsmede actieve en persoonlijke communicatie bedoeld. Elke professional vormt een schakel omtrent het communicatieproces, waarbij duidelijk afgesproken moet zijn, wie wat kan en mag communiceren. Hierbij vormen uitingen op sociale media geen uitzondering.

Onder actieve communicatie met ouders kan ook worden verstaan ouderbijeenkomsten over gezonde sociale en seksuele ontwikkeling en opvoeding.

NB: Deze zaken hangen samen met nog te ontwikkelen communicatiebeleid van de Sophia Stichting. Dit initiatief is belegd bij de Sophia Stichting zelf. Vanuit dit beleidsplan verwijzen we voorlopig naar dit te ontwikkelen beleids(protocol).

Educatie

9. Methoden

Om sociale veiligheid binnen de school te borgen maakt de school gebruik van effectieve methodes of methodes die zich richten op zowel **educatie**, als **houding/meningsvorming**, als de **school** en haar **sociale omgeving**. Verder geeft een effectieve methode doorgaans schoolbreed invulling aan een onderwerp.

De volgende methodes zijn op effect onderzocht en effectief bevonden (NJI of LoketGezondLeven), en worden door de Sophia Stichting gebruikt:

Lichamelijke en relationele ontwikkeling

- Relaties en seksualiteit

Sociale Veiligheid

- Kanjertraining
- Positive Behavior Support
- De Vreedzame School

9.1 Lessen relaties en seksualiteit

De school geeft structureel les uit het lespakket Relaties & Seksualiteit. Dit betekent dat minimaal elke maand een les (van een uur) over het onderwerp wordt gegeven, waarbij lichamelijke ontwikkeling & zelfbeeld, voortplanting & gezinsvorming, sociale- & emotionele ontwikkeling en seksuele weerbaarheid aan bod komen.

9.2 Lessen sociaal emotionele ontwikkeling

Kanjertraining

De school geeft structureel les over sociaal emotionele ontwikkeling middels de Kanjertraining. Elke maand wordt er minimaal één les gegeven. Kanjertraining is een programma gericht op de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen.

De doelen voor het onderwijs zijn:

- Leerlingen durven zichzelf te zijn;
- Leerlingen voelen zich veilig;
- Leerlingen voelen zich bij elkaar betrokken;
- Leerlingen krijgen meer zelfvertrouwen;
- Leerlingen kunnen gevoelens onder woorden brengen.

Bij de kanjertraining wordt onderscheid gemaakt in vier soorten gedrag. Een kind is niet een bepaald type gedrag, maar gedraagt zich als een type. Het gedrag is dus veranderbaar.

Positive Behavior Support (PBS)

Positive Behavior Support is een schoolbrede aanpak waarbij een team zich richt op het stimuleren van gewenst gedrag van leerlingen. Dit doen zij door:

- De waarden van de school te bepalen en de gedragsregels hieraan te koppelen;
- De gedragsregels te visualiseren;
- Door middel van lessen in goed gedrag de gedragsregels daadwerkelijk te oefenen;
- Te werken aan een positieve schoolcultuur;
- Het actief toezicht in de algemene ruimten verder aan te scherpen;
- Afspraken te maken over ongewenst gedrag en de daaropvolgende consequenties;
- Data te verzamelen en te analyseren.

Op deze manier ontstaat een veilig, voorspelbaar klimaat waarbinnen pro sociaal- en leer bevorderend gedrag systematisch wordt bekrachtigd en ongewenst gedrag eenduidig wordt omgebogen. De leerlingen weten wat er in de school van hen verwacht wordt en gedragen zich daarnaar. Voor verreweg de meeste leerlingen biedt deze sociale omgeving voldoende basis om zich goed te kunnen

richten op de lesstof. Zo ontstaat meer effectieve leertijd, een grotere taakgerichtheid en minder verstoring in de klas. De leerprestaties verbeteren.

De Vreedzame School

De Vreedzame School is een compleet programma voor basisscholen voor sociale competentie en democratisch burgerschap. Het beschouwt de klas en de school als een leefgemeenschap, waarin kinderen zich gehoord en gezien voelen, een stem krijgen, en waarin kinderen leren om samen beslissingen te nemen en conflicten op te lossen. Kinderen voelen zich verantwoordelijk voor elkaar en voor de gemeenschap en staan open voor de verschillen tussen mensen.

De Vreedzame School heeft als doel kinderen te leren:

- Op een positieve en zorgzame manier met elkaar om te gaan;
- Op een democratische manier met elkaar beslissingen te nemen;
- Constructief conflicten op te lossen;
- Verantwoordelijkheid te nemen voor elkaar en voor de gemeenschap;
- Open te staan voor verschillen tussen mensen.

9.3 Leerlingvolgsystemen

Om de ontwikkeling van leerlingen te volgen maakt de school gebruik van een positief beoordeeld leerlingvolgsysteem. De volgende systemen zijn positief beoordeeld door de COTAN:

- SCOL
- KanVAS (Kanjertaining)
- Viseon
- ZIEN!

Daarnaast heeft elke school de wettelijke verplichting om leerlingen te bevragen over hun veiligheidsbeleving op school. De meeste leerlingvolgsystemen hebben vragen hieromtrent geïntegreerd in hun leerlingvolgsysteem. Om aan de wettelijke eisen te voldoen moeten scholen in ieder geval de vragen uit bijlage 21 (vragenlijst leerlingen sociale veiligheid) aan hun bovenbouw-leerlingen stellen.

SCOL (beoordelingsjaar: 2005)

De Sociale Competentie ObservatieLijst (SCOL) is een leerlingvolgsysteem voor sociale competentie. De SCOL bevat een scorelijst per leerling die tweemaal per jaar ingevuld wordt: één keer rond de herfstvakantie en de tweede keer in het voorjaar.

De leerkracht kent de leerlingen en weet hoe zij zich gewoonlijk in allerlei situaties gedragen. Hij kan het gedrag van de leerlingen goed plaatsen. Door de leerling voorafgaand aan het invullen nog eens bewust te observeren, wordt het oordeel van de leerkracht getoetst aan het gedrag van de leerling. De categorieën waarop de leerkracht observeert zijn:

- Ervaringen delen;
- Aardig doen;
- Samen spelen en werken;
- Een taak uitvoeren;
- Jezelf presenteren;
- Een keuze maken;
- Opkomen voor jezelf;
- Omgaan met ruzie.

KanVAS (Kanjertaining) (beoordelingsjaar: 2012)

KanVAS is het digitale Kanjer Volg- en Adviesstelsel dat het kenniscentrum van de Kanjertraining heeft ontwikkeld. Dit stelsel bestaat onder andere uit een sociogram, een leerlingenvragenlijst, een docentvragenlijst en een breed scala aan pedagogische adviezen. De leerlingenvragenlijst kan door scholen eveneens gebruikt worden om de sociale opbrengsten aan de onderwijsinspectie te verantwoorden.

Onderdelen volgsysteem:

- Leerlingenvragenlijst (COTAN-gecertificeerd).
- Vragenlijst voor leerkrachten/docenten en ouders.
- Sociogram.

- Pedagogische adviezen voor handelingsplannen.

Viseon (beoordelingsjaar: 2002)

Viseon is een instrument om dagelijkse observaties één of twee keer per jaar gestructureerd onder de loep te nemen. Viseon wordt (digitaal) door zowel leerkrachten (groep 3 t/m 8) als leerlingen (groep 5 t/m 8) ingevuld. Door de resultaten van de twee lijsten naast elkaar te leggen wordt een completer beeld verkregen van het sociaal-emotioneel functioneren van leerlingen.

ZIEN! (beoordelingsjaar: 2009)

ZIEN! is een expertsysteem dat de leerkracht helpt bij het bevorderen van de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen. Er wordt gebruik gemaakt van vijf vaardigheden die nodig zijn om op een adequate manier de sociaal-emotionele ontwikkeltaken te volbrengen:

- sociaal initiatief
- sociale flexibiliteit
- sociale autonomie
- impulsbeheersing
- inlevingsvermogen

De categorieën helpen de leerkracht om inzicht te krijgen in mogelijke oorzaken van een lagere betrokkenheid en/of welbevinden. Ze geven zicht op de sociaal-emotionele ontwikkelbehoeften van een kind of groep. Dit stelt leerkrachten beter in staat om leerlingen adequaat te kunnen ondersteunen. Een belangrijk voordeel van de vijf vaardigheids categorieën is dat het hier gaat om direct te beïnvloeden leerling kenmerken.

10. Deskundigheid

10.1 Leerkrachten

Alle leerkrachten moeten hun deskundigheid omtrent sociale ontwikkeling en seksuele- en relationele ontwikkeling up-to-date hebben. Dit betekent dat:

- De HEMA Academy module 'Meldcode' succesvol afgerond is;
- De training 'relaties en seksualiteit' van GGD HM gevolgd is;
- De verdiepende training 'seksueel grensoverschrijdend gedrag en de meldcode' van GGD HM gevolgd is;
- (Ook wordt er bekeken in hoeverre communicatietraining in gespreksvaardigheden nodig is om de meldcode tot uitvoer te brengen)
- Nascholing in PBS/ Kanjertraining;
- Deskundigheidsbevordering directeuren (voor directeuren);
- Training aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling (voor IB-ers).

Voor nieuwe leerkrachten geldt dat er op Sophia niveau mogelijkheden geboden worden om bovenstaande trainingen alsnog te volgen.

10.2 Aandachtsfunctionarissen kindermishandeling

De aandachtsfunctionarissen kindermishandeling hebben de training 'aandachtfunctionaris kindermishandeling en de meldcode' van JSO gevolgd en succesvol afgerond. Als ondersteuning wordt er Sophia breed een intervisiegroep opgericht. Tijdens deze intervisiebijeenkomsten vindt uitwisseling plaats en worden casussen besproken.

Schoolomgeving

11. Samenwerking oudergeleding (MR / OR) en ouders

Een goede samenwerking tussen de school en ouders zorgt voor draagvlak om de sociale veiligheid binnen de school vorm te geven. Dit betekent dat ouders en MR / OR over het onderwerp en de lessen ingelicht dan wel betrokken moeten worden. Dit gebeurt via diverse kanalen: informatieavonden, rapportgesprekken, berichten in de nieuwsbrief, informatie in de schoolgids en informatie op de website.

Ouders zijn de primaire opvoeders. Daarbij zijn ze hoofverantwoordelijk om hun kind(eren) gezonde normen en waarden op sociaal gebied mee te geven. Een goede samenwerking tussen de school en ouders zorgt voor draagvlak en betrokkenheid van ouders omtrent sociale veiligheid. Ook geeft deze samenwerking duidelijk aan welke onderlinge verwachtingen er zijn omtrent het onderwerp. Daarbij scherpen kennis en ervaring zich voortdurend aan elkaar aan, waardoor opvoeding en ontwikkeling zo optimaal mogelijk zijn. Als ouders en school immers overeenkomstige normen en waarden uitstralen, bevordert dit het sociaal gezonde gedrag en de gehele sociale veiligheid van het kind.

12. Samenwerking met externe professionals

Soms heeft een leerling meer zorg nodig dan de school kan bieden. Dan wordt er contact opgenomen met externe professionals, zoals het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG), Jeugd- en gezinsteam (JGT) of 'Veilig thuis'. In overleg met de ouders wordt besloten welke (extra) ondersteuning het kind kan gebruiken en hoe dit geregeld kan worden.

De intervisiegroep aandachtsfunctionarissen kindermishandeling en het CJG en JGT kunnen geraadpleegd worden om te bekijken welke (extra) ondersteuning mogelijk is.

Signalering

Beleid omtrent sociale veiligheid is erop gericht om de sociale veiligheid te bewerkstelligen, te vergroten en om deze te bewaken. Sociaal onveilige situaties zoals pesten, seksueel grensoverschrijdend gedrag of groepsdruk kunnen echter nooit worden uitgesloten. Enerzijds kunnen ze deel uitmaken van het ontwikkelproces van kinderen, anderzijds hangen ze samen met individuele omstandigheden van elk kind.

Kinderen groeien op in een gezin, buurt en leefklimaat dat zowel beschermende als risicofactoren kent. Beschermende factoren zoals positieve betrokkenheid, binding en duidelijke normen verhogen de veiligheid. Risicofactoren zoals echtscheiding, conflicten en antisociaal gedrag in de wijk brengen de veiligheid in gevaar.

13. Vlaggensysteem

Voor professionals die met kinderen en jongeren werken is vaak onduidelijk waar geaccepteerd gedrag grensoverschrijdend wordt, hoe men dit kan signaleren en hoe men hier preventief op in kan gaan. Er is behoefte aan een duidelijk kader om af te wegen welk gedrag wel getolereerd kan worden en waar grenzen nodig zijn. En vooral ook, waar kinderen zich in alle veiligheid en respect seksueel kunnen ontwikkelen. In het vlaggensysteem worden de seksuele ontwikkeling en de motieven van seksueel gedrag van kinderen/jongeren en volwassenen uitgebreid besproken. Seksualiteit en grenzen worden onder de loep genomen aan de hand van 6 criteria¹:

- Wederzijdse toestemming: beide partijen hebben duidelijk toestemming gegeven voor het gedrag;
- Vrijwilligheid: alle betrokkenen zijn vrij van dwang of verleiding in een seksuele interactie;
- Gelijkwaardigheid: de partijen zijn voldoende gelijkwaardig;
- Ontwikkelingsadequaat: het gedrag komt overeen met wat van kinderen van die leeftijd wordt beschreven in de wetenschappelijke onderzoeksliteratuur;
- Contextadequaat: de context laat dit gedrag toe;
- Zelfrespecterend: het gedrag is niet zelfbeschadigend of vernederend voor het kind.

Aan de hand van de criteria kan het seksueel gedrag gesitueerd worden op een lijn van acceptabel gedrag tot zwaar grensoverschrijdend gedrag. Het systeem deelt seksueel gedrag van kinderen en jongeren in vier categorieën of 'vlaggen' in:

- groen (of aanvaardbaar) seksueel gedrag;
- geel (of licht) seksueel grensoverschrijdend gedrag;
- rood (of ernstig) seksueel grensoverschrijdend gedrag;
- zwart (of zwaar) seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Bij elk type gedrag (groen, geel, rood, zwart) hoort een aangepaste pedagogische reactie. Bij groen gedrag wordt er niet of positief gereageerd, bij geel gedrag wordt er gewaarschuwd of begrensd, bij rood gedrag gaat men verbieden en bij zwart gedrag straffen of ingrijpen.

Als de veiligheid van kinderen in gevaar is kan er een melding gedaan worden bij Veilig Thuis².

NB: Vanaf 1 januari 2015 valt het AMK (advies en meldpunt kindermishandeling) onder Veilig Thuis. Veilig thuis is de overkoepelende naam voor het Advies en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (AMHK). In dit plan zal de naam 'Veilig Thuis' gebruikt worden.

De volgende hoofdstukken hebben als doel om de school te ondersteunen als de sociale veiligheid in gevaar komt. Samen met de bijlagen geven ze concrete handreikingen over de gewenste aanpak en overwegingen die gemaakt kunnen worden.

¹ (Frans, E. & Franck, T. (2014). *Vlaggensysteem. Reageren op seksueel (grensoverschrijdend) gedrag van kinderen en jongeren*. Garant.)

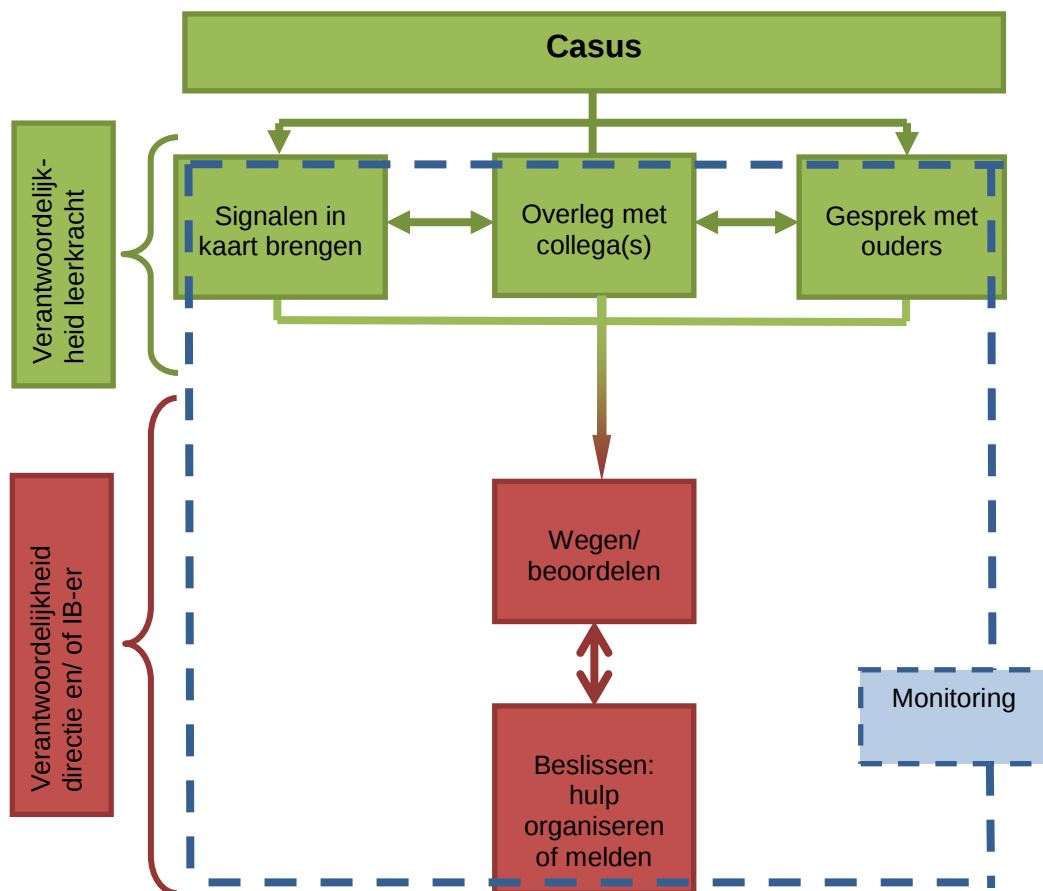
² www.vooreenveiligthuis.nl

14. Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Per 1 juli 2013 is de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van kracht. De wet stelt het gebruik van een meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling verplicht voor alle professionals die (onder andere) in het onderwijsveld werken. Dit betekent dat onderwijsprofessionals nu een concrete afbakening hebben wat betreft taken en verantwoordelijkheden.

De meldcode bestaat uit de volgende acties:

- Signalen in kaart brengen
- Overleg met collega's
- Gesprek met ouders
- Wegen/ beoordelen
- Beslissen: hulp organiseren of melden.

Figuur 1: Acties meldcode schematisch weergegeven

Zoals in bovenstaande afbeelding te zien is, liggen de verantwoordelijkheden van de leerkracht op een ander gebied dan die van de directie / IB-er.

14.1 Verantwoordelijkheid leerkracht

De verantwoordelijkheid van de leerkracht ligt in het signaleren, overleggen met collega's en het gesprek met de ouders. Zodra het gaat om het wegen/beoordelen van gedrag dat vaker voorkomt óf dat als ernstig of opvallend wordt beschouwd, gaat de verantwoordelijkheid over naar directie / IB-er. De beslissing om al dan niet externe hulp in te roepen wordt dus ook genomen door de directie / IB-er. De rol van de leerkracht houdt hier op. Wel blijft hij/ zij ten alle tijden observeren en het leerling dossier bijhouden.

14.2 Verantwoordelijkheid directie / IB-er

De verantwoordelijkheid van de directie / IB-er ligt in het wegen en het beoordelen van het gedrag. Daarnaast houden ze leerkrachten alert op het blijven signaleren en het opbouwen/ bijhouden van het leerling dossier. Als er een melding gedaan is bij Veilig Thuis, dan blijft de school signalen bijhouden en vastleggen in het dossier.

15. Dossiervorming

Alle signalen (zowel op sociaal als op seksueel gebied) moeten in het leerlingvolgsysteem (ESIS) worden vastgelegd. Het leerling dossier is inzichtelijk voor ouders. Dit betekent dat alle informatie zo feitelijk mogelijk in het dossier opgenomen moet worden. Ouders kunnen niet tegenhouden dat signalen in het leerling dossier opgenomen worden. Wel kunnen ze het met de informatie uit het dossier oneens zijn. Dat kan worden vermeld, maar ouders hebben niet het recht informatie te (laten) wijzigen als deze feitelijk juist is. Het dossier vormt de basis om het gesprek met ouders aan te gaan.

Beschreven wordt in het leerlingvolgsysteem (ESIS):

- Datum, plaats, situatie en overige aanwezigen (i.v.m. privacy alleen initialen);
- Welke signalen feitelijk worden geconstateerd, in omvang en aantal;
- Contacten die over deze signalen hebben plaatsgevonden met ouders/opvoeders;
- Afspraken die met betrokkenen zijn gemaakt om gedrag bij te sturen/te verbieden;
- Stappen die worden genomen, als afspraken niet worden nageleefd;
- Aantekeningen over het verloop.

Concrete tips over het noteren van signalen:

- Beschrijf gedrag of uitspraken zo feitelijk mogelijk;
- Maak het heel duidelijk als het om 'verhalen' of vermoedens gaat;
- Vul niet zelf ontbrekende informatie in en trek geen conclusies indien deze niet feitelijk onderbouwd zijn;
- Blijf bij vervolgotities terugkijken ook naar voorgaande jaren;
- Als eerdere verhalen of vermoedens worden bevestigd of ontkracht, noteer dat dan;
- Leg diagnoses omtrent gedrag, gebeurtenissen of behandeling alleen vast als ze zijn uitgevoerd en gesteld door een professional, die hierin geschoold is en BIG geregistreerd is (b.v. een orthopedagoog);
- Vermeld de bron als informatie van derden wordt vastgelegd. Indien een bron hiervoor geen toestemming geeft, kan deze informatie ook niet worden vastgelegd en daarmee ook niet worden gebruikt.

16. De Meldcode toegelicht

De meldcode treedt in werking zodra de veiligheid van een kind in het geding komt. Dit loopt van situaties waarin een leerling buiten de groep valt (sociale uitsluiting) en agressie tot seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGG) en kindermishandeling.

Signalen in kaart brengen

Om adequaat te signaleren is het van belang dat de professional beschikt over basiskennis omtrent sociale en seksuele ontwikkeling, de wet meldcode en het protocol van de Sophia Stichting en een positief beoordeeld leerlingvolgsysteem (hoofdstuk 9.3).

Een professional kan vervolgens op basis van de signalen het gedrag begeleiden, begrenzen en gewenst gedrag aanleren. Met signaleren worden signalen gezien die duiden op een zorgelijke of mogelijk bedreigde (sociale) ontwikkeling (bijlage 4 – logboek signalen).

De leerkracht:

- Observeert / signaleert;
- Objectiviseert en concretiseert signalen;
- Registreert in het leerling dossier.

Tools

- Bijlage 5 - signalen van kindermishandeling: kinderen van 4 - 12 jaar;
- Normale seksuele ontwikkeling;
- Normale sociaal-emotionele ontwikkeling;
- Balansmodel Bakker (bijlage 19).

Om goed te signaleren moet je letten op:

- Welke signalen heb je gezien/ gehoord?
- Hoe vaak komt dit voor?
- In welke situaties komt het gedrag voor?
- Zijn er meer kinderen bij betrokken?
- Hoe verhoudt het gedrag zich tot de normale ontwikkeling?

Kinderen zijn niet snel geneigd uit zichzelf over hun benarde situatie te spreken. Zij zijn veelal afhankelijk van iemand uit hun omgeving om de signalen die zij uitzenden op te vangen en te interpreteren. In bijlage 5 (Signalen van kindermishandeling) zit een signalenlijst kindermishandeling.

Het balansmodel van Bakker (bijlage 19) kan ondersteunen in het maken van een sterkte / zwakte analyse.

Collegiale consultatie

De leerkracht:

- Bespreekt het gedrag met IB-er, gedragsspecialist of collega;
- Stelt aan de hand van het vlaggensysteem - samen met IB-er, gedragsspecialist of collega - vast welk gedrag is vertoond en welke criteria overschreden zijn;
- Consulteert, zo nodig, GGD of Veilig Thuis.

Tools

- Het vlaggensysteem (Sensoa)

Collegiale consultatie

Wanneer: Bij elk incidenteel gesignaleerd gedrag.

Bij elk gesignaleerd gedrag kan een professional een casus voorleggen aan zijn collega's. Hierbij kunnen collega's advies geven over 'omgaan met het gedrag', een specifieke leerling of contact met ouders. Vaak gebeurt dit op basis van eerdere ervaringen met het kind of de ouders (in bijvoorbeeld een vorig schooljaar). Deze actie kan verhelderend werken bij het in kaart brengen van het gedrag en samenhangende problematiek.

Advies van een aandachtsfunctionaris / IB-er

Wanneer: bij herhaald gedrag of gedrag dat wordt ervaren als 'opvallend' of ernstig.

Bij herhaald gedrag of gedrag dat wordt ervaren als 'opvallend' of ernstig is het relevant dat een professional een inhoudelijk geschoolde collega consulteert. Hieronder vallen de Intern Begeleider en/of de aandachtsfunctionaris Kindermishandeling en meldcode. Deze professionals zijn op de hoogte van de normale sociaal-emotionele en seksuele ontwikkeling, signalen van kindermishandeling, het proces van de meldcode en hebben meer vaardigheden om met ouders in gesprek te gaan. Zij zijn in staat om coachend op te treden gedurende het proces dat een leerkracht met de betrokken leerlingen doorloopt. Ook kunnen ze vanuit hun rol met ouders in gesprek gaan over het gedrag en opvoeding in relatie tot de wet meldcode.

Casuïstiek overleg

Wanneer: bij veelvoorkomend gedrag, groepsproblematiek en/of gedrag dat ernstig en beschadigend is voor de betrokkenen en de omgeving

Tot casuïstiek kan worden besloten bij veelvoorkomend gedrag, groepsproblematiek en/of gedrag dat ernstig en beschadigend is voor de betrokkenen en de omgeving. Hierbij worden interne professionals door de aandachtsfunctionaris bij elkaar gebracht om de casus door te spreken. In dit overleg kunnen zowel een analyse alsmede een plan van aanpak worden gevormd. Als er externen bij dit overleg aanwezig zijn, kunnen de vastgelegde informatie en gemaakte afspraken aanzet zijn voor het opstarten van een groeidocument. Het al dan niet opstarten van een groeidocument wordt besloten door de aandachtsfunctionaris of de IB-er. In relatie tot de wet meldcode kan de school er voor kiezen om ouders bij dit gesprek aanwezig te laten zijn.

In gesprek met ouders

De leerkracht (eventueel samen met IB-er, gedragsspecialist of collega):

- Bespreekt het gedrag met ouders en zoekt samenwerking;
- Geeft tips en maakt desgewenst vervolgsafspraken;
- Maakt een verslag van het gesprek;
- Registreert in het leerling dossier.

De met SCOL gesignaleerde signalen kunnen een uitgangspunt vormen om met ouders in gesprek te gaan. Dit is niet altijd makkelijk. Luister actief naar de ouders. Benoem dit door regelmatig het gesprek samen te vatten. Als ouders hun verhaal vertellen, ga daar dan niet zomaar in mee, maar vraag door. Door gebruik te maken van de eenvoudige gesprekstechniek: 'Luisteren, Samenvatten, Doorvragen (LSD)' zorg je ervoor dat ouders actief bij het gesprek betrokken blijven. Na afloop van het gesprek wordt er een verslag gemaakt en in ESIS opgeslagen (bijlage 4). Ouders krijgen het verslag te zien en kunnen dit desgewenst ondertekenen. Als ze het oneens zijn met de inhoud kunnen ze dit aangeven en tekenen voor 'gezien'.

Houdt bij het in het gesprek gaan met ouders rekening met de volgende punten:

- Leg het doel van het gesprek uit;
- Bespreek de signalen, maak hierbij gebruik van de feiten uit het dossier;
- Gebruik de criteria om ouders inzichtelijk te maken waar aan gewerkt moet worden;
- Vraag of ouders de signalen herkennen uit de thuissituatie;
- Houd rekening met het feit dat ouders schrikken of emotioneel reageren op benoemd gedrag;
- Bespreek hoe je hier, samen met de ouders, aan kan werken en leg uit welke maatregelen de school neemt;
- Leg de gemaakte afspraken vast in het dossier en laat dit tekenen door ouders.

Weging

De directie / IB-er:

- Raadpleegt dossier en verzamelt relevante informatie (geschiedenis);
- Stelt een intern onderzoek in;
- Schakelt experts in zoals GGD en Veilig Thuis;
- Gaat in gesprek met ouders van direct betrokken kind(eren).

Een situatie omtrent sociale onveiligheid dient altijd zo objectief mogelijk te worden gewogen. Hierbij dient gelet te worden op zowel individuele gedragingen die hebben plaatsgevonden alsmede de gedragingen van een groep en de invloed van beiden op aanwezigen. Om een gebeurtenis in kaart te brengen en de ernst af te wegen is hieronder gebruik gemaakt van een praktische vertaling van de bestaande criteria van het Vlaggensysteem van Sensoa / MOVISIE³.

Bij individuele gedragingen zijn relevante criteria:

- Zijn er zaken omtrent de voorgeschiedenis van het individu bekend?
- Kan het zelfrespect van het individu als risicofactor aangemerkt worden?
- Sluiten de gedragingen aan bij de ontwikkeling van het individu?
- Maken locatie, cultuur, geloof of (afwijkende) normen en waarden het gedrag asociaal?
- Zetten (groeps)druk of dwang het individu aan tot het gedrag?

Het Balansmodel van Bakker (bijlage 19) kan ondersteunen in de afweging bij het wel of niet melden. Met dit model kan een sterke/ zwakte analyse van het kind met zijn omgeving gemaakt worden.

Bij groepsgerichte gedragingen zijn relevante criteria:

- Zijn de zaken omtrent de voorgeschiedenis van elk betrokken individu bekend?
- Begrepen alle betrokkenen vooraf welk gedrag ze gingen vertonen en welke gevolgen dat kon hebben voor henzelf en anderen?
- Sluiten de gedragingen aan bij de ontwikkeling van elk individu?
- Zijn betrokken individuen onderling gelijkwaardig aan elkaar in ervaring, lichaamsomvang, positie in de groep, intelligentie en zelfrespect?
- Maken locatie, cultuur, geloof of (afwijkende)normen en waarden de gedragingen van de individuen asociaal?
- Zetten (groeps)druk of dwang, van betrokkenen of derden, de groep aan tot gedragingen?

Bij het maken van de weging is vooral relevant:

- Is van alle criteria duidelijk of ze al dan niet zijn overschreden?
- Zijn er risico's voor fysieke en sociale veiligheid van betrokkene(n)?
- Kan het gedrag leiden tot (omvangrijke) onrust in de klas, school of leefomgeving?
- Zijn er criteria die met de betrokkene(n) kunnen worden opgepakt als ontwikkelpunt?

Extern advies en ondersteuning bij weging

Om gedegen afwegingen te maken bij ernstig of herhaald gedrag is het wenselijk om externe professionals te consulteren. Deze professionals hebben inhoudelijke kennis omtrent grensoverschrijdend gedrag, signalen van kindermishandeling, misbruik en de meldcode en kunnen ook adviseren over te nemen stappen.

In bijlage 7 (sociale kaart) zit een telefoonlijst met ketenpartners, relevante partijen en het calamiteitenteam.

Procedure omtrent advies van Veilig Thuis:

Bij een advies legt Veilig Thuis geen gegevens vast van de leden van het gezin of huishouden. De adviesvrager is zelf verantwoordelijk voor alle verdere acties. In het gesprek met Veilig Thuis bespreekt de adviesvrager in ieder geval de volgende vragen:

- De eerdere acties die hij heeft gezet in het kader van de meldcode indien deze op hem van toepassing zijn;
- Aard en ernst van het gesignaleerde probleem;
- De wijze waarop de adviesvrager bij de situatie of het gezin betrokken is;

³ (Frans, E. & Franck, T. (2014). *Vlaggensysteem. Reageren op seksueel (grensoverschrijdend) gedrag van kinderen en jongeren*. Garant.)

- Of er in het geval van huiselijk geweld minderjarigen als slachtoffers of getuigen zijn betrokken;
- Wat de adviesvrager zou kunnen doen om meer duidelijkheid te krijgen over de vraag of er sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling;
- Wat de adviesvrager zou kunnen doen om het gesignaleerde met betrokkenen te bespreken;
- Wat de adviesvrager zou kunnen doen om het gesignaleerde aan te pakken;
- Op welke manier Veilig Thuis de adviesvrager daarbij kan ondersteunen;
- Welke mogelijkheden de adviesvrager heeft om de lokale deskundigen te betrekken;
- Op welke wijze Veilig Thuis de adviesvrager daarbij zou kunnen ondersteunen;
- Of de adviesvrager behoefte heeft aan een volgend adviesgesprek over dezelfde casus;
- De verdeling van de verantwoordelijkheden tussen Veilig Thuis en adviesvrager;
- Hoe Veilig Thuis omgaat met het registreren van gegevens naar aanleiding van een advies (anoniem of op naam van de adviesvrager).

Veilig Thuis kan op de volgende manier ondersteuning bieden aan de adviesvrager:

- Het ondersteunen in de voorbereiding van gesprekken met betrokkenen bij huiselijk geweld en kindermishandeling;
- Het ondersteunen tijdens gesprekken met betrokkenen bij huiselijk geweld en kindermishandeling;
- Het ondersteunen in het opstellen en/of bespreken van een veiligheidsplan;
- Het bijwonen van een lokaal teamoverleg ter bespreking van de te nemen acties in geval van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Veilig Thuis adviseert de adviesvrager om zijn adviesvraag om te zetten in een melding, indien Veilig Thuis meent dat dit noodzakelijk is in verband met:

- De ernst en de aard van het gesignaleerde;
- De (on)mogelijkheden van de adviesvrager om het gesignaleerde op een adequate manier op te pakken en aan te pakken.

Melden

De directie / IB-er:

- Organiseert de hulp die nodig is;
- Volgt de effecten van deze hulp op het kind/gezin;
- Verzorgt, sámen met instellingen, (indien gewenst) informatie voor ouders en betrokkenen;
- Doet alsnog een melding als de signalen niet verdwijnen.

Als na gesprek(ken) met ouder(s) blijkt dat ze de aangeboden hulp niet accepteren, kan de school tot een melding overgaan. Een melding wordt pas gedaan als ouders géén (externe) ondersteuning accepteren en de situatie van het kind niet verbetert. De meldcode heeft niet als doel het doen van een melding. Het ondernemen van actie en accepteren van hulp vanuit ouders is het uitgangspunt en vormt het belangrijkste doel!

Het doen van een melding is de allerlaatste actie als ouders echt niet meewerken. Veilig Thuis biedt geen ondersteuning aan het gezin, zij doen onderzoek naar de situatie. Het onderzoek neemt maximaal 10 weken in beslag.

De melding

Na een melding neemt Veilig Thuis de verantwoordelijkheid voor de aanpak van de gemelde situatie over van de melder. School blijft, ook bij een melding, verantwoordelijk voor de ondersteuning en hulpverlening die zij, conform wet- en regelgeving en professionele richtlijnen, verplicht zijn te blijven bieden. Dus zij blijven signaleren en doen, zo nodig, opnieuw een melding.

Na het doen van een melding gaat Veilig Thuis informatie verzamelen bij de melder (en andere relevante partijen). Het opgebouwde dossier vormt de basis van de melding. De volgende onderwerpen worden uitgevraagd:

- de relatie van de melder tot het gezin/huishouden;
- de directe aanleiding tot de melding;
- het huiselijk geweld en of de kindermishandeling (aard, frequentie, ernst);
- risicofactoren;

- beschermende factoren;
- samenstelling van het gezin of huishouden;
- naam-, adres- en woonplaatsgegevens van het gezin of huishouden;
- leeftijd van kinderen.

Daarnaast wordt gevraagd naar:

- bestaande en recente hulpverleningscontacten;
- politiecontacten;
- risico's bij eventuele interventie.

In het meldingsgesprek wordt door Veilig Thuis toegelicht dat het belangrijk is dat de melder zelf de betrokkenen inlicht over de melding, behalve als de veiligheid van de melder, kind of gezin, door de melding in het geding komt, of de vertrouwensrelatie op het spel staat. Tevens wordt de wet meldcode en het beroepsgeheim van professionals besproken.

Conclusie Veilig Thuis

Naar aanleiding van het onderzoek door Veilig Thuis zijn er drie mogelijkheden:

- het vermoeden is weerlegd;
- het vermoeden is niet bevestigd;
- het vermoeden is bevestigd.

Het vermoeden wordt weerlegd

Veilig Thuis zal:

- het dossier sluiten;
- betrokkenen wijzen op de mogelijkheid een verzoek in te dienen tot vernietiging van het dossier;
- de melder en alle professionals met wie in het kader van het onderzoek contact is gelegd informeren over de resultaten van het onderzoek.

Het vermoeden is niet bevestigd

Veilig Thuis zal:

- overwegen of desondanks hulp nodig is en betrokkenen daarnaar verwijzen;
- het besluit nemen om al dan niet een rappel uit te voeren;
- vaststellen op welke termijn, bij wie en op welke manier rappel zal worden uitgevoerd;
- het dossier sluiten;
- de melder en alle professionals met wie in het kader van het onderzoek contact is gelegd informeren over de resultaten van het onderzoek.

Het vermoeden is bevestigd

Veilig Thuis besluit naar aanleiding van het onderzoek waarin het vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigd is:

- welke ondersteuning, hulp, behandeling of maatregelen nodig zijn om te komen tot duurzame veiligheid en tot herstel;
- bij welke van de volgende partijen de verantwoordelijkheid wordt belegd voor het uitvoeren van de vervolgstappen:
 - het lokale veld;
 - een multidisciplinair centrum;
 - reeds betrokken hulpverleners;
 - Veilig Thuis in het geval besloten is tot het doen van een verzoek tot onderzoek bij de Raad voor de Kinderbescherming;

Informeren van de melder en het netwerk

Melders worden geïnformeerd over hetgeen er met hun informatie is gedaan. Er worden tijdens het eerste contact tussen Veilig Thuis en melders afspraken gemaakt over het moment waarop zij feedback kunnen verwachten. Bij het informeren zal Veilig Thuis niet meer informatie over betrokkenen verstrekken dan melders nodig hebben voor hun verdere bemoeienis met de betrokkenen.

Feedback is voor deze groep van belang omdat zij verantwoordelijkheid blijven dragen voor de hulp, ondersteuning en begeleiding die zij aanbieden. Professionals worden uitgebreider geïnformeerd

naarmate deze informatie meer noodzakelijk is voor hun professioneel handelen ten opzichte van betrokkenen.

De feedback bestaat uit de volgende gegevens:

- of de melding al dan niet is bevestigd;
- als de melding is bevestigd, of er een vervolgtraject in gang is gezet;
- de verwachtingen die Veilig Thuis heeft van de professioneel betrokkene voor wat betreft het bieden van ondersteuning aan het gezin en voor wat betreft verdere signalering;
- gegevens over de bij het geweld betrokkenen en over de gezinssituatie, voor zover deze gegevens voor de professioneel betrokkene noodzakelijk zijn voor het bieden van verdere steun en/ of signalering.

In het geval van een overdracht vernemen melders aan welke instanties is overgedragen en wie de contactpersonen bij deze instanties zijn. Afhankelijk van de rol van de professional in het vervolgtraject bestaat de feedback tevens uit het terugkoppelen van de omschrijving van het vastgestelde probleem en de op basis daarvan gemaakte afspraken.

Als geen actie is ondernomen vernemen melders waarom de melding is afgesloten.

17. Crisismanagement

Crisismanagement is nodig als een situatie rondom een groep (klas, ouderpopulatie, school) uit de hand loopt of dreigt te lopen. Een crisismanager onderscheidt zich van de aandachtfunctionaris meldcode, omdat deze zich met name richt op het managen van het collectief en niet van individuele casuïstiek. In het geval van een crisis is het van belang om een gedegen risicotaxatie te maken (bijlage 19 – balansmodel van Bakker). Onder deze taxatie valt in de eerste plaats het vertoonde (seksueel) grensoverschrijdende gedrag van betrokkene(n). Verder zijn er nog een aantal factoren aan te wijzen als risico of als ondersteunend. Zo werkt bestaand beleid, op het gebied van bijvoorbeeld seksuele vorming en sociale omgang steunend, omdat het de ouders en professionals een referentiekader geeft om gedrag aan te relateren. Daarnaast geeft gedragen beleid aanleiding tot regelmatig gesprek over het onderwerp, waardoor het onderwerp laagdrempeliger bespreekbaar kan worden gemaakt. Ook parate kennis is een relevante factor. Indien professionals blijf geven van de kennis om adequaat en acuut te kunnen handelen geeft dat ouders en betrokkenen vaak rust en richting van handelen.

Tot slot zijn er belangrijke basisvoorwaarden die positief of negatief kunnen bijdragen bij af- of aanwezigheid. De school moet een neutraal tot positieve samenwerking hebben met ouders en er moet sprake zijn van wederzijds vertrouwen en draagvlak tussen de betrokken professionals. Indien er tussen school en ouders al zaken spelen die wantrouwen in de hand werken, is een toespeling op doofpotaffaires bij het beschermen van de privacy snel gemaakt. Een positieve samenwerking met ouders werkt ook in op het beperken van de omvang van de crisis. Des te meer ouders vertrouwen in de school(leiding) hebben, des te effectiever en kleinschaliger een crisis doorgaans op te lossen is.

17.1 Acut handelen

Indien een calamiteit op school plaatsvindt is doorgaans geen ruimte voor 'inlezen'. Directeuren hebben dan veelal behoefte aan praktische tips en overzicht over de te nemen stappen. In bijlage 8 (actieplan bij een incident) staat beknopt hoe de school moet handelen in het geval van een crisis. Het actieplan is ook digitaal beschikbaar via de hieronder beschreven toolkit.

17.2 Toolkit

Op de website www.schoolseksualiteit.nl is een toolkit ontwikkeld waarin tips voor crisismanagement, praktische zaken zoals voorbeeldbrieven en een veiligheidsplan praktisch en digitaal zijn geordend. Ook staat hier (de actuele versie van) het 'actieplan calamiteiten' (bijlage 8– actieplan bij een incident). In het 'actieplan calamiteiten' staat beknopt hoe de school moet handelen in het geval van een crisis. De site bevat toelichting op het actieplan en uitgebreide beschrijvingen voor verschillende betrokken (school)professionals. Hier zijn tevens verwijzingen naar leermiddelen, landelijke sociale kaart en ondersteuningsmogelijkheden terug te vinden.

17.3 Taken en verantwoordelijkheden

Directie

Een directeur is eindverantwoordelijk voor bedrijfsvoering binnen de school. Hieronder valt ook het managen van de calamiteit omtrent (seksueel) grensoverschrijdend gedrag. Doorgaans ervaren we dat het begeleiden van het proces en de betrokkenen zeer arbeidsintensief is. Vanuit dat perspectief geven we de volgende tips op hoofdlijnen:

- Zorg voor een goede taakverdeling. Een calamiteit managen kost veel energie en kan niet worden overgedragen, omdat je als directeur als een belangrijke en doorgaans betrouwbare gesprekspartner wordt gezien door de betrokken ouders en professionals. De directeur kan echter niet alles tegelijk; maak afspraken over wie de school runt en wie de crisis. Er kan tijdelijk behoefte zijn aan extra ondersteuning voor andere zaken;
- Wat bedrijfsvoering op school betreft heeft een bestuurder ook verantwoordelijkheden (die samenvallen met de directieverantwoording) indien zaken zo omvangrijk zijn dat ze impact hebben op de schoolpopulatie of schoolomgeving. Zoek afstemming met het bestuur en vraag tijdig om een objectieve en gedegen ondersteuning in de vorm van administratieve ondersteuning of een communicatiemedewerker;
- De impact van een gebeurtenis kan een team en betrokkenen ontregelen. Denk ook aan psychosociale ondersteuning van het personeel. Vraag hiervoor advies bij externe professionals (bijlage 7 – sociale kaart) en/of huur hier -indien nodig- extra ondersteuning voor in. Arrangeer daarom tijd en ruimte om ervaringen en gevoelens met elkaar te delen, zolang dit constructief bijdraagt;
- Houd er rekening mee dat er een stapeffect kan optreden bij mensen die eerder emotionele gebeurtenissen hebben meegemaakt. Zo kan een persoon onverwacht een grotere impact van het incident ervaren dan vooraf ingeschat. Of kunnen soortgelijke gebeurtenissen, eerder in de tijd, weer komen bovendrijven;
- Houd een procesmatig logboek bij van gebeurtenissen en gesprekken. Bewaar brieven en e-mails die vanuit school zijn verzonden, uitingen op sociale media en correspondentie die vanuit ouders is ontvangen en/of vraag iemand dat te doen.

Leerkrachten

Uitgangspunt bij het adequaat oppakken van een calamiteit is een team met competente professionals. Het is van belang dat alle betrokkenen hierbij weten welke attitude van hen wordt verwacht:

- Als professional wordt van hen verwacht dat ze elke leerling proberen zo neutraal mogelijk te begeleiden. Een leerling kan altijd gedrag vertonen dat grensoverschrijdend is, maar de leerling blijft leerplichtig en school blijft de partij die voor leerplicht moet zorgdragen;
- De professional dient zich in alle opzichten te onthouden van persoonlijke en emotionele uitspraken over de voorgevallen situatie naar betrokkenen, zoals kinderen en/of ouders. Ook schriftelijke uitingen per e-mail of sociale media zijn niet toegestaan. Ze vergroten de onrust en dragen niet bij aan een oplossing;
- Indien communicatieboodschappen worden afgesproken gericht op leerlingen of ouders dient elke betrokken professional zich hieraan te conformeren, ongeacht zijn persoonlijke standpunt. Natuurlijk kan hij of zij dat standpunt en bezwaar professioneel kenbaar maken. Dit standpunt kan worden meegewogen bij het bekendmaken van een eventuele communicatieboodschap in de klas, maar is altijd secundair aan het primaire proces in de school. Daarbij dient het handelen van de professional bij (vervolg)vragen van ouders en leerlingen consistent te zijn aan de uitgedragen boodschap;
- Uitingen naar pers en andere media (zoals interviews) worden altijd alleen gedaan door de bestuurlijk verantwoordelijke. Indien media uit eigen beweging professionals benaderen dient “geen commentaar” te worden gegeven.

17.4 Weging gedrag

Indien zich een calamiteit voordoet omtrent (seksueel) grensoverschrijdend gedrag is een gedegen weging van het gedrag erg belangrijk. We gebruiken hiervoor het Vlaggensysteem van Sensoa / MOVISIE. De hierin geformuleerde criteria geven duidelijke handreikingen voor grensoverschrijdend gedrag op het gebied van seksualiteit en sociale veiligheid. Elke leerkracht van de Sophia Stichting is/wordt getraind om dit systeem te gebruiken. Indien u hiermee toch niet bekend bent, kunt u een externe partner om advies vragen om u bij deze weging te ondersteunen (bijlage 7 – sociale kaart). Tevens worden de directie en IB-er altijd op de hoogte gebracht. De IB-er functioneert als procesbegeleider en coach van de betreffende leerkracht(en).

Wegen

Het Vlaggensysteem kan ingezet worden voor het wegen van gedrag, inzicht in mogelijke handelswijze en pedagogische reactie op het gedrag. Het doel van het systeem is om met betrokkenen op een effectieve wijze met het getoonde gedrag aan het werk te gaan. Het systeem helpt betrokkenen doorgaans opbouwend en begrenzend te handelen en is gericht op gewenst gedrag.

Voor het wegen van het gedrag dienen volgende gegevens in kaart te worden gebracht:

- Datum, plaats waarop de gebeurtenis(sen) plaatsvonden en wie daarbij aanwezig waren;
- Definieer concreet het (seksueel) grensoverschrijdende gedrag;
- Noteer (uit dossier) eventuele andere zaken die relevant kunnen zijn zoals isolement, pesten, huiselijk geweld of kindermishandeling.

Let op!

- Onderscheid duidelijk of gedrag feitelijk door een volwassene is gezien of dat het bekend werd middels een verhaal van een kind/volwassene;
- Bescherm de privacy van alle betrokkenen. Vaak ligt de ware toedracht genuanceerd of heeft gedrag een aanleiding, die vanuit een geheel andere situatie kan voortkomen;
- Waarheidsvinding is geen doel op zich. Spel van (jonge) kinderen is vaak lastig te herleiden.

Criteria

Bij het vaststellen van het grensoverschrijdend gedrag zijn er verschillende criteria waarmee rekening gehouden kan worden:

Individuele gedragingen:

- Zijn er zaken omtrent de voorgeschiedenis van het individu bekend?
- Kan het zelfrespect van het individu als risicofactor aangemerkt worden?
- Sluiten de gedragingen aan bij de ontwikkeling van het individu?
- Maken locatie, cultuur, geloof of (afwijkende) normen en waarden het gedrag grensoverschrijdend?
- Zetten (groeps)druk of dwang het individu aan tot het gedrag?

Groepsgerichte gedragingen:

- Zijn de zaken omtrent de voorgeschiedenis van élk betrokken individu bekend?
- Begrepen alle betrokkenen vooraf welk gedrag ze gingen vertonen en welke gevolgen dat kon hebben voor henzelf en anderen?
- Sluiten de gedragingen aan bij de ontwikkeling van élk individu?
- Zijn betrokken individuen onderling gelijkwaardig aan elkaar in ervaring, lichaamsomvang, positie in de groep, intelligentie en zelfrespect?
- Maken locatie, cultuur, geloof of (afwijkende)normen en waarden de gedragingen van de individuen grensoverschrijdend?
- Zetten (groeps)druk of dwang, van betrokkenen of derden, de groep aan tot gedragingen?

Hiaten

Als alle beschikbare informatie in kaart is gebracht kan afgewogen worden of alle informatie compleet is, of dat er hiaten zijn die nader uitgezocht kunnen worden:

- Is van alle criteria duidelijk of ze al dan niet zijn overschreden?
- Let op: bij jonge kinderen is de ware toedracht soms moeilijk te achterhalen.
- Zijn er risico's voor fysieke en sociale veiligheid van betrokkene(n)?
- Kan het gedrag leiden tot (omvangrijke) onrust in de klas, school of leefomgeving?
- Zijn er criteria die met de betrokkene(n) kunnen worden opgepakt als ontwikkelpunt?

Besluit

Op basis van de weging wordt een besluit genomen over:

- De zwaarte: Is de sociale en/of fysieke veiligheid van betrokkenen in het geding of was het incident éénmalig en kleinschalig?
- Communicatie: Met welke ouders wordt er gesproken en wat wordt besproken?
- Toezicht: Is bestaand toezicht afdoende om deze situatie in de toekomst te begeleiden en/of te voorkomen?
- Aanvullende regels: Zijn er aanvullende regels nodig die veiligheid kunnen waarborgen (bijlage 9; Handreiking aanvullende (tijdelijke) omgangsregels)?

17.5 Weging onrust

Het komt regelmatig voor dat gedrag van kinderen op ouders of professionals veel heftiger overkomt dan het daadwerkelijk is. Ook kan gedrag daadwerkelijk ernstig zijn. (Seksueel) grensoverschrijdend gedrag kan in beide gevallen maatschappelijke onrust⁴ oproepen. Hiervoor zijn een aantal redenen aanwijsbaar, maar deze worden doorgaans niet onderschreven door de betrokkenen:

- Gebrek aan kennis: De betrokken volwassenen hebben regelmatig relatief weinig kennis van te verwachten seksueel gedrag van (jonge) kinderen. Ze reageren hierop veelal vanuit eigen ervaring, angst of verhalen uit de media.
- Ervaringen: Persoonlijke ervaring met (seksueel) grensoverschrijdend gedrag zoals pesten, misbruik of aanranding kan een sterke en begrijpelijke motivator zijn waardoor betrokken volwassenen heftig kunnen reageren op gedrag (dat al dan niet feitelijk plaatsvond). Hierbij kan meewegen dat ze het gevoel hebben te falen omdat hun kind/leerling zaken meemaakt die ze zelf ook hebben ervaren.
- Emotionele reacties: Gebeurtenissen die plaatsvinden staan vaak niet op zichzelf. Het komt regelmatig voor dat meer kinderen in één klas, school of gemeente op onderzoek uitgaan of daadwerkelijk seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen. Of dat een groep kinderen één ander kind pest. Door emotionele reacties die ouders delen, als ze zoiets meemaken, kunnen zulke verhalen bij elkaar komen. Vaak worden hierbij vermoedens al snel feiten en denken ouders het verhaal beter te kennen dan de betrokkenen. Hierdoor lijkt losstaand gedrag soms kopieergedrag of worden individuele leerlingen soms aanstichter van verschillende seksuele spelletjes of sociale uitsluiting.
- (Sociale) media: In navolging van voorgaand punt doen sommigen ouders (on)bewust uitingen op sociale media. Deze worden snel verspreid en doorgaans daarmee ook uit hun context getrokken. Soms is het dan een kwestie van tijd voor regionale of landelijke media zich hierover buigen.

Als er maatschappelijke onrust is, is het belangrijk dat men zich richt op 'damage-control'. Gebruik hiervoor het actieplan (bijlage 8; Actieplan bij een incident).

- Maak een kort plan van aanpak waarin de weging, beoogde gesprekken en betrokkenen op een rij worden gezet (bijlage 8).
- Streef er naar om informatie zo snel als mogelijk te delen en te bespreken met betrokken ouders (hoofdstuk 16 - in gesprek met ouders). Je wilt voorkomen dat kinderen zelf met ouders praten, zonder de context die professionals kunnen bieden.
- Houd de gevoerde gesprekken bij in een logboek (bijlage 4; Logboek signalen), zo blijft duidelijk met wie welke informatie gedeeld is.
- Bewaar e-mails en andere communicatie zo overzichtelijk mogelijk.
- **Bespreek nadrukkelijk met ouders dat elke vorm van negatieve aandacht omtrent het onderwerp, de klas of het gedrag, de druk voor elke leerling verhoogd. Ze hebben geen**

⁴ **Maatschappelijke onrust**: Als meer ouders(s)/ klas/ school/ gemeente emotioneel reageren op voorgevallen situatie en daar al dan niet op acteren en de sociale veiligheid van kind(eren), als gevolg van deze gebeurtenissen, in het geding komt.

invloed op derden en media, maar wel op hun persoonlijke handelen. Hier hebben alle kinderen (indirect) en ook hun kind (direct) last van. In meer dan 90% van alle gevallen raken kinderen getraumatiseerd door hoe volwassenen op het onderwerp reageren. Een veel kleiner percentage ondervindt daadwerkelijk schade van het gedrag zelf.

- Zeg **nooit** aan ouders of kinderen toe dat informatie niet met andere professionals gedeeld zal worden. Het delen is juist belangrijk om er voor te kunnen zorgen dat relevante partijen op de hoogte kunnen blijven.
- Deel informatie met het schoolteam en relevante professionals, met de toevoeging dat de informatie nodig is voor adequaat handelen. Spreek uit dat informatie niet door de professionals mag worden verspreid.
- Maak snel duidelijke afspraken met betrokken professionals en ouders over de gebeurtenis en handelswijze en leg deze schriftelijk vast. Ondertekening geeft hieraan extra nadruk!
- Maak altijd een vervolgspraak om eventuele vervolgstappen te monitoren en om inzichtelijk te maken hoe school de zaken heeft opgepakt.

17.6 Interne proces ondersteuning

Bij adequaat signaleren van grensoverschrijdend gedrag is afstemming en consultatie altijd nuttig en belangrijk in het kader van kennisdeling. Hiervoor zijn verschillende mogelijkheden binnen de school. Professionals kunnen deze mogelijkheden aanwenden om het gesignaleerde te wegen en gewenste vervolgstappen af te wegen.

Bij elk incidenteel gesignaleerd gedrag

Stimuleer collega's om signalen met elkaar te bespreken en dit te noteren in het leerling dossier. Is het gedrag op zichzelf staand? Heeft de collega die deze leerling(en) vorig jaar les gaf deze signalen bemerkt? Welke acties zijn er toen ondernomen? Heeft de betreffende collega adviezen over een effectieve aanpak in die tijd? Is het gedrag met ouders besproken en hoe is er destijds gereageerd? Welke zaken staan er in het dossier?

Bij herhaald gedrag of gedrag dat wordt ervaren als 'opvallend' of 'ernstig'

Bij herhaald gedrag of gedrag dat wordt ervaren als 'opvallend' of 'ernstig' is het relevant dat een professional een inhoudelijk geschoolde collega consulteert. Hieronder vallen de Intern Begeleider, aandachtsfunctionaris seksueel gedrag en de aandachtsfunctionaris Kindermishandeling/Meldcode. Deze professionals zijn op de hoogte van signalen van kindermishandeling, het proces van de meldcode en hebben meer vaardigheden om met ouders in gesprek te gaan. Zij zijn in staat om coachend op te treden gedurende het proces dat een leerkracht met de betrokken leerlingen doorloopt. Ook kunnen ze vanuit hun rol met ouders in gesprek gaan over het gedrag en opvoeding in relatie tot de wet Meldcode. Tot slot hebben ze een rol in het monitoren van dit soort processen.

Bij veelvoorkomend gedrag, groepsproblematiek en/of gedrag dat ernstig en beschadigend is voor de betrokkenen én de omgeving

Tot deze vorm van casuïstiek-overleg kan worden besloten bij veelvoorkomend gedrag, groepsproblematiek en/of gedrag dat ernstig en beschadigend is voor de betrokkenen en de omgeving. Hierbij worden interne professionals door de aandachtsfunctionaris bij elkaar gebracht om de casus door te spreken. In dit geval of bij twijfel dient de signalerende professional altijd de Intern Begeleider te betrekken. In dit overleg kunnen zowel een analyse alsmede een plan van aanpak worden gevormd.

Als er externen bij dit overleg aanwezig zijn, kunnen de vastgelegde informatie en gemaakte afspraken aanzet zijn voor het opstarten van een groeidocument omtrent deze situatie. Voor het bespreken van privacygevoelige informatie over specifieke leerlingen (die met naam worden genoemd) in aanwezigheid van externen is wel toestemming van ouders nodig.

17.7 Externe ondersteuning

Als de zaak (te) groot wordt, of onzekerheid over de aanpak/ omvang meespeelt, overleg dan met externe partijen en/of stel dan een team samen met school, bestuur en externe professionals om verdere acties uit te zetten. Zij kunnen zowel advies geven over het proces, alsmede doorverwijzen voor individuele hulpverlening voor betrokkenen. Laat deelnemers aan het overleg een lijst invullen met contactgegevens, zodat u altijd over recente en directe contactgegevens van aanwezigen beschikt (bijlage 6 – deelnemers- en bereikbaarheidslijst). Hiervoor verwijzen we naar de partijen op de sociale kaart (bijlage 7).

17.8 Tijdelijke maatregelen

Indien de (sociale) veiligheid van leerlingen in het geding is kan besloten worden tot aanvullende, (tijdelijke) maatregelen (bijlage 9; Handreiking (tijdelijke) omgangsregels). Hierbij kunt u denken aan toezicht op momenten gedurende de schooldag, op (semi-)openbare ruimten als het schoolplein en speelplekken. Ook vallen hieronder toiletbezoek en toezicht bij eventuele douchegelegenheid. Het is van belang om hierin realistisch te blijven. Het is onmogelijk om leerlingen voor 100% te beschermen of te begeleiden.

Natuurlijk is het wel belangrijk om verantwoord toezicht te organiseren. Soms kan een aanpassing in de fysieke ruimte nuttig zijn. Voorbeeld hiervan is het aanbrengen van een raam, zodat een kleuterleerkracht enig zicht kan houden op kleuters die het toilet bezoeken. Ook dient het uitbreiden van toezicht bij het buitenspelen en omkleden overwogen te worden.

Let op!

- Schorsing van een leerling is ingrijpend voor het individu en zijn omgeving. Daarbij is moeilijk aantoonbaar op welk moment deze stap terug te draaien valt. Dit dient alleen te worden ingezet als verwacht wordt dat de veiligheid van het individu of andere leerlingen in het geding is. 100% zekerheid op het uitblijven van gedrag is bij geen enkel kind vast te stellen.
- Indien ingrijpend handelen nodig is, ten behoeve van veiligheid, is tijdelijke plaatsing van een leerling in een klas met oudere (meer weerbare) leerlingen een goede tussenoplossing, tot andere voorwaarden zijn geregeld.

17.9 Privacy en toestemming

In het kader van de wet bescherming persoonsgegevens dient de privacy van elk individu beschermd te worden omtrent zijn uitspraken en gedragingen. Dit staat haaks op de wens van veel betrokken ouders die precies willen weten wat er gebeurd is. Ervaring leert dat het in bijna alle gevallen onmogelijk is om een feitelijke gebeurtenis te achterhalen. Ondanks de druk van ouders is het niet toegestaan om de beschikbare informatie te delen, tenzij partijen een professionele relevante betrokkenheid hebben, die hen hiertoe legitimeert. Dit leidt soms tot grote frustratie van betrokken ouders. Het is van belang hier gevolg aan te geven omdat uitingen over het gedrag op internet komen te staan. Deze kunnen vervolgens zeer langdurig invloed uitoefenen op betrokkenen en daarmee op ontwikkeling, gezin, leefomgeving en veiligheid.

Toestemming

Om externe ondersteuning aan te vragen voor een leerling dient 'conform de Wet Bescherming Persoonsgegevens' toestemming te worden gevraagd aan ouders om informatie over de leerling te delen. Voor interne informatiedeling geldt dat niet. Ouders kunnen hier geen aanspraak op maken.

17.10 Evaluatie

Een incident geeft aanleiding voor de school om het bestaande beleid en visie te heroverwegen, zodat het incident in het vervolg (mogelijk) voorkomen kan worden. Door de emotionele betrokkenheid zullen ouders participatie hieraan waarderen. Het betrekken van ouders kan daarbij zorgen voor draagvlak en het terugbrengen van rust. Voorbeelden van evaluatie kunnen zijn:

- Een klankbordgroep waarin ouders die zich betrokken of verantwoordelijk voelen, signalen en zorgen kunnen inbrengen en kunnen bespreken welke stappen en ontwikkelingen ze wenselijk achten om soortgelijke situaties te voorkomen. Dit helpt ook bij het kanaliseren van gesprekken in de wandelgangen en op het schoolplein;
- Een procesevaluatie waarin de genomen besluiten en stappen worden nagelopen om lering te trekken van hetgeen gebeurd is. Daarbij kunnen ook externen worden betrokken die het proces kunnen analyseren of als objectieve gesprekspartner kunnen participeren;
- Een resultaat evaluatie waarin wordt besproken of het probleem of het gedrag is verholpen of geneutraliseerd. Hierin kan worden bekeken of zaken tijdelijk zijn opgelost of dat er structurele resultaten zijn behaald. De mate van onrust kan hierin ook een factor zijn die wordt gewogen.

18. Communicatie bij incidenten

18.1 Communicatie intern

Intern is het delen van informatie van belang voor het behouden van draagvlak en een professionele attitude. Als een leerling (seksueel) grensoverschrijdend gedrag vertoont, kan dat plaatsvinden tijdens lesuren, op het toilet, maar ook tijdens het buitenspelen. Elke professional kan hiervan getuige zijn. Relevante professionals moeten daarom weten wat er speelt. Tevens moeten ze op de hoogte zijn van nieuwe ontwikkelingen en gemaakte afspraken en passend kunnen reageren op gedrag van de leerling(en). Zie hiervoor ook bijlage 2 - intentieverklaring en hoofdstuk 3.

18.2 MR/OR

Weeg bij het communiceren van een officiële boodschap aan ouders af of het goed is om de Ouderraad en/of Medezeggenschapsraad te informeren. Deze geledingen hebben een rol waar het gaat om het creëren en behouden van draagvlak binnen de school. Tegelijk kan een stap om deze geledingen te betrekken een aanpak zwaarder doen wegen. Vanuit dit perspectief kan deze afweging dus alleen lokaal gemaakt worden.

18.3 Communicatie met direct betrokken ouders

Na een incident is een gesprek met ouders op korte termijn nodig. In dit gesprek is het van groot belang de ouders enerzijds te erkennen in hun zorg en anderzijds het incident niet groter te maken dan dat het is.

Logboek, veiligheid en dossieropbouw

- Houd een logboek bij met daarin datum, gesprekspartners en gemaakte afspraken (bijlage 10 – lijst contacten met ouders).
- Bewaar e-mails en andere communicatie hierover overzichtelijk.
- Voer gesprekken met ouders bij voorkeur met z'n tweeën.
- Als er meer ouders betrokken zijn kunnen deze worden geïnformeerd door verschillende personen. Ouders gescheiden spreken is nuttig omdat belangen van de verschillende ouders uiteen kunnen lopen. Daarbij kunnen ouders van een kind dat handelingen onderging zich anders opstellen dan ouders van een kind dat handelingen verrichtte.

Praktisch

- Nodig op zeer korte termijn ouders van betrokken kinderen uit voor een gesprek waarin de zorg van de school (voor betrokken kind en de veiligheid voor andere kinderen) wordt gedeeld.
- In de gesprekken is het van groot belang de ouders enerzijds te erkennen in hun zorg en anderzijds e.e.a. niet groter te maken dan dat het is. Het kan hierbij helpen om het gedrag te relateren aan de seksuele ontwikkeling van kinderen.
- Spreek met de ouders af wat met hun kinderen besproken wordt en streef er naar dat school en ouders hierin één lijn vormen.
- Bespreek met de ouders mogelijke oplossingen: bv. een begeleid gesprek met beide kinderen waarin excuses worden aangeboden en/of een actieplan waarin maatregelen en afspraken worden vastgelegd, hulpverlening voor kind en/of gezin, tijdelijk extra toezicht in de klas.

Bejegening

Spreek in termen van 'betrokken kinderen' en vermijd de termen 'dader/slachtoffer'. Spreek liever over het kind dat initiatief nam en het kind dat iets overkomen is. Je kunt ook aan ouders toelichten door te vertellen dat een kind dat initiatief neemt soms zelf eerder iets is overkomen.

Vermijd in de gesprekken en in alle communicatie het woord 'seksueel'. Dat is een lading die volwassenen geven. Voor kinderen speelt dit veel minder. Bruikbare termen zijn gedrag dat wel/niet past bij de ontwikkeling, 'intimiderend', 'ongepast' of 'grensoverschrijdend'.

Sociaal wenselijk

Kinderen geven op vragen vaak het antwoord waarvan zij denken dat hun ouders het willen horen. Dat levert vaak onduidelijkheid en onjuiste informatie op. Zeker bij jonge kinderen is het hierdoor heel moeilijk en vaak niet mogelijk om helemaal helder te krijgen wat er precies gebeurd is. Als ouders er met hun kind over praten, is het daarom heel belangrijk dat zij open vragen stellen en geen sturende of suggestieve vragen.

Beschermende factor

Het is belangrijk dat ouders weten dat hun reacties op de gebeurtenissen in hoge mate bepalend zijn voor de last die hun kind ervaart. Het heeft negatieve impact op kinderen als ouders, in het bijzijn van hun kind, erg overstuur en boos zijn. Als ouders rustig kunnen reageren en steunende informatie en handreikingen geven aan hun kind, dan heeft dat een sterke invloed op het herstellend vermogen van het kind.

18.4 Communicatie met indirect betrokken ouders

De zwaarte van het incident bepaalt de manier van communiceren van ouders. De school kan alleen contact opnemen met de betrokkenen, maar ook met de ouders van de betrokken klas of de gehele school. Duidelijke, tijdige en frequente communicatie kan zorgen dat ouders het vertrouwen in de school behouden. In dit geval is een zorgvuldige afweging cruciaal. Het is in het belang van de betrokkenen om het incident zo klein mogelijk te houden. Dus soortgelijke stappen dienen alleen genomen te worden bij een omvangrijke calamiteit of bij een situatie die zoveel onrust geeft, dat de betrokken ouderpopulatie hiervan reeds kennis heeft genomen, of dat op korte termijn zal doen.

Ouderavond

Bij ernstige incidenten kan de school overwegen om een ouderavond te organiseren, samen met vertegenwoordigers van GGD, CJG/wijkteam en politie. Er moet dan voldoende informatie te geven zijn over wat er gebeurd is en wat de school heeft gedaan, in reactie hierop. Hoewel een ouderavond voor veel scholen een bekende activiteit is, past hier tevens een zorgvuldige overweging. De vertrouwensinspectie waarschuwt voor het risico van escalatie. U kunt meer lezen over het informeren van ouders in bijlage 11 (overwegingen met betrekking tot ouderavonden) of via het draaiboek van PPSI "Moet iedereen het weten?" (meer informatie: <http://www.ppsi.nl/shop>).

18.5 Inhoudelijke communicatie met ouders

Ouders willen vaak geïnformeerd worden over het precieze verloop van het incident. Ervaring leert dat het in veel gevallen onmogelijk is om een feitelijke gebeurtenis te achterhalen. Tegelijkertijd zorgt de Wet Bescherming Persoonsgegevens ervoor dat elk individu beschermd dient te worden omtrent zijn uitspraken en gedragingen. Dit leidt soms tot grote frustratie van betrokken ouders. Het is belangrijk om aan ouders mee te geven dat 100 % veiligheid een illusie is.

Zaken om aan ouders kenbaar te maken:

- Informeer betrokken ouders zo spoedig mogelijk middels een zakelijke brief/e-mail (bijlage 12, 13 en 14). Geef daarin beknopte informatie over het incident en de maatregelen die getroffen zijn. Maak hierbij eventueel onderscheid tussen bijvoorbeeld de ouders van de klas waar het gedrag heeft plaatsgevonden en de rest van de school. Laat weten wanneer/of hier weer over gecommuniceerd wordt;
- Benoem dat het onderzoeken van de gebeurtenis, door professionals, vaak spanning oplevert voor de betrokkenen. Doorgaans heeft dit een negatief effect. Kinderen worden angstiger, durven zich niet meer te uiten over hun (seksuele) gevoelens en ze gaan sociaal wenselijke antwoorden geven;
- Vertel aan ouders hoe de kinderen op school verteld is, of gaat worden, wat er gaande is.
- Vraag ouders om in het belang van de kinderen de rust te bewaren en geen uitspraken te doen naar de pers;
- Dat kinderen behoefte hebben om actief te leren welk gedrag we wél van hen verwachten. Waar mag je wel bloot zijn? Wie kan ik vragen over mijn lijf of dat van anderen stellen? Hoe kan ik zeggen dat ik niet mee wil spelen met een seksueel spelletje?
- Dat het uitvergroten van een gebeurtenis mogelijk een verstorend effect kan hebben op de seksuele ontwikkeling van (betrokken) kinderen en (indirect) hun schoolgenoten, als kinderen voelen en horen dat er hele negatieve of rare dingen zijn gebeurd, die mogelijk acceptabel waren, los van de plaats, of leeftijd van de betrokkenen;

- Geef ouders de gelegenheid een afspraak te maken om vragen te stellen;
- Houd als directie/bestuur een spreekuur waar ouders de gelegenheid krijgen tot het stellen van vragen;
- Richt een spreekuur in op school, bemenst door externe deskundigen, waar ouders terecht kunnen voor hulp/vragen over bijv. hun zorgen of normale seksuele ontwikkeling.

18.6 Inhoudelijke en educatieve communicatie met leerlingen

Communicatie over het incident

Het is van belang om bij communicatie met leerlingen bewust om te gaan met mogelijke foutieve informatie die in de school rondgaat. Leerlingen kunnen van klasgenoten en ouders soms informatie krijgen die onjuist is, of die gebaseerd is op angst of 'horen van'. Ook vangen kinderen soms thuis gesprekken en discussies op die ouders (te) openlijk voeren over dit onderwerp. Het is van groot belang om deze informatie alleen tegen te spreken waar het de veiligheid of anonimiteit van betrokken kinderen betreft. Door ouders tegen te spreken vergroot de professional de afstand tussen ouders en school. Hierdoor ervaren kinderen mogelijk tweestrijd en kunnen ze zich genoodzaakt voelen om hierin keuzes te maken. Het is daarom belangrijk om tijdens individuele of groeps gesprekken vooral te praten over het gevoel dat deze gebeurtenis oproept en om vanuit dit onderwerp steunende adviezen en informatie te geven. Deze informatie dient vooral gericht te zijn op het voorkomen van een incident in de toekomst. Voorbeelden hiervan zijn: "Hoe kun je zorgen dat jou dit niet gebeurt?" Weet jij eigenlijk hoe je NEE moet zeggen als je iets niet wilt?"

Indien er over het incident gecommuniceerd wordt in één of meer klassen, is het van belang om deze informatie eerst schriftelijk weer te geven. Indien emoties een rol spelen kan de inhoudelijke boodschap maar beter goed en duidelijk op papier staan, zodat betrokken professionals houvast ervaren en duidelijk weten wat ze NIET moeten zeggen.

Educatie

Als er een incident heeft plaatsgevonden in de klas is het verstandig om lessen over het onderwerp te intensiveren. Zeker als er waarde wordt gehecht aan het voorkomen van soortgelijk gedrag in de toekomst. Hierbij kan gedacht worden aan de methodes Kanjertraining, Leefstijl en Relaties en Seksualiteit. De lessen dienen zich te richten op welk (seksueel) gedrag normaal is en wat we van kinderen verwachten. Denk hierbij aan "Waar ben je bloot?" of "Hoe zeg je NEE?"

Let op!

Het is wenselijk dat de lessen (indien mogelijk) niet gekoppeld worden aan de calamiteit, als dat te voorkomen is. Soms kiest een school er daarom voor om een projectperiode te organiseren waardoor alle klassen en leerlingen betrokken worden. Dit leidt de aandacht af van de specifieke leerling(en) en/of de betreffende klas. Indien dit niet mogelijk is, dient de communicatie naar ouders hierover zich vooral te richten op het vergroten en versterken van beschermende factoren voor alle kinderen uit de klas. U kunt ouders dan ook oproepen hieraan bij te dragen, ten gunste van hun eigen kind.

Ondersteunende groepsinterventie

Soms ontstaat de onrust doordat ouders zich geconfronteerd voelen met een onderwerp zoals (seksueel) grensoverschrijdend gedrag, terwijl ze hierop niet zijn voorbereid. Ze hadden er niet op gerekend dat dit gedrag nu al zou kunnen voorkomen en kunnen zelfs hun walging of afkeer uitspreken ten opzicht van het gedrag of het kind. Hun handelsverlegenheid kan dan een ongunstig effect hebben op de calamiteit. Als kinderen thuis immers vragen gaan stellen moeten ouders hier wel een antwoord op kunnen geven.

Het kan in dat geval wenselijk zijn om een ouder-workshop of een ouder-kind-workshop te laten verzorgen. Deze workshops richten zich op het vergroten en versterken van de vaardigheden van ouders om hun kind te ondersteunen. De workshop kan dus opgebouwd zijn als een vorm van kennisoverdracht. Het kan ook een workshop zijn waarbij een professional kind en ouder sámen in gesprek brengt, door middel van laagdrempelige werkvormen die vervolgens thuis kunnen worden voortgezet. Bij de laatste vorm is uitermate belangrijk dat ouders zich tijdens de workshop niet persoonlijk en negatief uitspreken in bijzijn van de kinderen. Daarbij dient elke aanwezige zich te conformeren aan het doel van de workshop.

18.7 Media

Wanneer afwikkeling van een incident klein gehouden kan worden (met alleen betrokken ouders), heeft dat altijd de voorkeur, in het belang van alle betrokkenen. Zeker in een tijd waarin via internet ook jaren later nog informatie over kinderen is terug te vinden. Ouders begrijpen dit heel goed. Met de direct betrokkenen wordt uiteraard wel heel open gecommuniceerd.

In principe wordt er niet met de media gecommuniceerd. Mocht dit toch aan de orde zijn, gebruik dan info uit “omgaan met media bij incidenten op school” (bijlage 15; Omgaan met media bij incidenten op school). Laat communicatie met media altijd plaatsvinden door een ervaren professional en stem soortgelijke communicatieboodschappen af met bestuur en (desnoods achteraf) met betrokken professionals. Persuitingen worden goed voorbereid en bij het verstrekken van informatie worden de belangen en privacy van alle betrokkenen afgewogen. Voor aanvullende informatie over communicatie en media verwijzen we naar het te ontwikkelen communicatieplan van de Sophia Stichting.

Bijlage 1: Wettelijke taken onderwijs

In de Nederlandse wet is bepaald dat scholen zorg dragen voor de kwaliteit van het onderwijs (Artt.10 Wpo, 23a Wvo en 19 Wec). Hieronder valt het uitvoeren van het in het schoolplan beschreven beleid op zo'n manier dat de wettelijke opdrachten en de in het schoolplan opgenomen eigen opdrachten voor in het onderwijs worden gerealiseerd. Dit is een open norm, die niet inhoudelijk wordt geconcretiseerd. Naast de open norm bevatten onderwijswetten concretere bepalingen, kerndoelen en toezichtkaders die de zorgplicht van scholen inzake pesten, misbruik en geweld nader invullen.

Concrete bepalingen

De concrete bepaling inzake veiligheid luidt (art.13 Wpo, art 24a Wvo): Basisscholen moeten in de schoolgids, ter informatie aan ouders, informatie opnemen over in elk geval 'het beleid met betrekking tot de veiligheid'. Hoe dat beleid eruit zou moeten zien is niet gespecificeerd.(338)

Daarnaast bestaat er een concrete bepaling inzake misbruik door personeel (art.4a Wpo, art 3 Wvo, art 1.3.8 Web en art. 4 a Wec): "school die vermoedt dat een persoon die taken verricht voor de school een zedenmisdrijf pleegt jegens een leerling van de school, overleg pleegt met een vertrouwensinspecteur van inspectie en bij redelijk vermoeden van, aangifte doet bij politie."

Onder deze bepaling valt ook het bijhouden van een incidenten-register. (339).

Kerndoelen

Een aantal kerndoelen geeft ook invulling aan de zorgplicht. Kerndoelen beschrijven het einde van een leerproces van een leerling en niet de wijze waarop dit bereikt kan worden.

- Kerndoel 34: Leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.
- Kerndoel 37: Leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde normen en waarden.
- Kerndoel 38: Leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen en ze leren respectvol om te gaan met verschillen in opvattingen van mensen, met daarbij aandacht voor seksualiteit en diversiteit.

Expliciete zorgplicht is als open norm in het Nederlands recht opgenomen. Artt.10 Wpo, 23a Wvo en 19 Wec: De school draagt zorg voor de kwaliteit van het onderwijs. Uitvoeren van in het schoolplan beschreven beleid op een zodanige wijze dat de wettelijke opdrachten voor het onderwijs en de door het bevoegd gezag in het schoolplan opgenomen eigen opdrachten voor in het onderwijs worden gerealiseerd.

Onderwijswetten (sector wetten) bevatten enkele min of meer concrete bepalingen die de zorgplicht van een school ter zake van pesten, misbruik en geweld nader invullen.

Veiligheid: art.13 Wpo, art 24a Wvo:

Toezichtkaders

Toezichtkaders geven een concretere invulling van de zorgplicht. Deze geven geen directe verplichtingen, maar bieden vanwege hun invloed wel indirecte verplichtingen. Vanuit de toezichtkaders zijn een aantal kwaliteitsaspecten geformuleerd. Het kwaliteitsaspect dat gaat over de zorgplicht voor scholen luidt: "het schoolklimaat wordt gekenmerkt door veiligheid en respectvolle omgangsvormen" (Kwaliteitsaspect 4).

- De leerlingen voelen zich aantoonbaar veilig op school.
- Ouders zijn betrokken bij de school door activiteiten die de school daartoe onderneemt.
- Het personeel voelt zich aantoonbaar veilig op school.
- De school heeft inzicht in de veiligheidsbeleving van leerlingen en personeel en in de incidenten die zich op het gebied van sociale veiligheid op de school voordoen.
- De school heeft een veiligheidsbeleid gericht op het voorkomen van incidenten in en om de school.
- De school heeft een veiligheidsbeleid gericht op de afhandeling van incidenten in en om de school.
- Het personeel van de school zorgt ervoor dat de leerlingen op een respectvolle manier met elkaar en met anderen omgaan.

(Bron: B.M. Paijmans (2013). De zorgplicht van scholen. De grondslag en reikwijdte van de civielrechtelijke zorgvuldigheidsnorm van scholen jegens leerlingen. p. 338-340).

Bijlage 2: Intentieverklaring Sociale Veiligheid

Datum,

De Sophia Stichting is een sociaal veilige organisatie waar leerlingen, ouders, in- en externe professionals vanuit gelijkwaardigheid en respect met elkaar samenwerken en samenleven. Sociale veiligheid wordt gehandhaafd door op passende wijze, structureel en planmatig aandacht te geven aan gelijkwaardigheid, sociale omgang, seksuele ontwikkeling en seksueel gedrag. Een positief en sociaal veilig klimaat draagt bij aan werkprestaties van professionals, ouderbetrokkenheid en de ontwikkeling en leerprestaties van leerlingen.

Professionals streven, zowel onderling, als naar leerlingen en ouders, naar gelijkwaardige omgang binnen de samenwerking en behandeling. Dit wordt ook nagestreefd bij gedragingen tussen leerlingen onderling. Beleid omtrent sociale veiligheid wordt ingevuld door middel van omgangsnormen, de wijze van aanspreken en educatie over sociale relaties en seksuele gelijkwaardigheid.

Om sociale veiligheid te handhaven en te bewaken monitoren en rapporteren (desgewenst) professionals ontwikkeling en gedragingen. Grensoverschrijdende gedragingen die sociale veiligheid in gevaar brengen worden niet geaccepteerd.

Raad van toezicht, college van bestuur, bestuursbureau, directies, GMR en het voltallige personeel geven daarom de volgende intentieverklaring af:

1. Raad van toezicht, college van bestuur, bestuursbureau, directies, GMR en personeel willen een schoolklimaat handhaven waarin iedereen elkaars integriteit respecteert;
2. Raad van toezicht, college van bestuur, bestuursbureau, directies, GMR en personeel een actief beleid voeren gericht op sociale veiligheid onder professionals waarvan het aanspreken van collega's, leerlingen en ouders, sociale relaties en seksuele gelijkwaardigheid onderdeel uitmaken;
3. Ook zullen raad van toezicht, college van bestuur, bestuursbureau, directies en personeel een actief beleid voeren gericht op sociale en seksuele ontwikkeling van leerlingen, waarvan deskundigheidsbevordering, educatie voor leerlingen, hanteren van de meldcode en ouderbetrokkenheid onderdeel uitmaken;
4. Raad van toezicht, college van bestuur, bestuursbureau, directies, GMR zullen klachten dienaangaande behandelen (zie klachtenprocedure - intranet);
5. Indien sociale veiligheid ergens binnen de organisatie onder druk staat zullen raad van toezicht, college van bestuur, bestuursbureau, directies, GMR en het personeel op passende wijze reageren waarbij bestaande gedragscodes en sanctiebeleid die leidend zijn bij de Sophia Stichting.

Ondertekend namens:

Raad van toezicht,

College van Bestuur,

Bestuursbureau,

Directie,

Personeel,

GMR personeelsgeleding,

GMR oudergeleding

Bijlage 3: Gedragscode

Eén op één contacten leerkrachten – leerlingen

- Leerlingen worden buiten schooltijd niet langer dan een half uur alleen op school gehouden. Bij uitzonderingen worden ouders vooraf op de hoogte gebracht. Bij lange nabijf sessies worden een of meer collega's hierover ingelicht.
- In principe worden leerlingen niet alleen bij een leerkracht thuis uitgenodigd. Wanneer een groep kinderen de leerkracht bezoekt, gebeurt dit alleen met toestemming van de ouders. Bij voorkomende gevallen worden redenen en tijdsduur aangegeven.

Troosten/belonen/feliciteren e.d. in de schoolsituatie

- In de groepen 1 t/m 3 worden de wensen en gevoelens van zowel kinderen als ouders hieromtrent gerespecteerd. Kinderen hebben het recht aan te geven wat zij prettig of niet prettig vinden. Spontane reacties bij troosten, belonen in de vorm van een zoen blijven mogelijk, ook in de hogere groepen, mits het hier genoemde recht van de kinderen wordt gerespecteerd.
- Vanaf groep 4 worden geen kinderen meer op schoot genomen. Ook hier dienen de wensen en gevoelens van de kinderen van groep 1 t/m 3 te worden gerespecteerd. Spontane reacties, ook in de hogere groepen, zijn ondergeschikt aan die wensen.
- Felicitaties moeten een spontaan gebeuren blijven. De leerkrachten houden hierbij rekening met het hierboven vermelde. In alle groepen volgt de groepsleerkracht zijn eigen gewoonten in deze, rekening houdend met wat de kinderen hier als normaal ervaren.

Hulp bij aan-, uit-, en omkleden

- Bij de kleuters komt het regelmatig voor, dat geholpen moet worden bij het aan- en uitkleden, bijvoorbeeld bij het naar de wc gaan. Ook in groep 3 en 4 kan dat nog een enkele keer voorkomen. Deze hulp behoort tot de normale taken van de groepsleerkrachten.
- Vanaf groep 4 is hulp bij het aan- en uitkleden of omkleden nauwelijks meer nodig. Toch kan het voorkomen dat leerlingen zich in bepaalde situaties gedeeltelijk moeten uitkleden of omkleden. Bijvoorbeeld bij bepaalde op school opgedane verwondingen of bij het omkleden voor musicals e.d. De leerkrachten houden hierbij rekening met wensen en gevoelens van de leerlingen. Een open vraag als: "Wil je het zelf doen of heb je liever dat de juf/meester je helpt?", wordt door de oudere leerling als heel normaal ervaren en meestal ook eerlijk beantwoord.
- Als de situatie erom vraagt wordt door iedere leerkracht onmiddellijk hulp verleend.
- Het is ongewenst kled- en douchelokalen in welke omstandigheid dan ook zomaar binnen te lopen. Voordat de leerkracht dergelijke ruimtes betreedt kondigt hij/zij zijn binnenkomst aan door te kloppen op de deur, zodat leerlingen de gelegenheid hebben om een handdoek o.i.d. om te slaan.

Buitenschoolse activiteiten

Schoolkamp

- Tijdens schoolkamp slapen alleen professionals bij leerlingen. Indien de situatie dit niet toestaat, dan slapen uitsluitend ouders met een verklaring omtrent gedrag bij de leerlingen.
- Tijdens het aan-, uit- en omkleden van de leerlingen worden de betreffende lokalen uitsluitend door de leiding betreden na een duidelijk vooraf gegeven teken. Op deze manier wordt rekening gehouden met het ontwikkelende schaamtegevoel bij jongens en meisjes.
- Indien er hulp geboden moet worden bij ongevallen, ziek worden/zijn of anderszins, waarbij het schaamtegevoel van de kinderen een rol kan spelen, wordt – rekening houdend met de aanwezige mogelijkheden – de uitdrukkelijke wens van het kind gerespecteerd.
- Indien mogelijk maken jongens en meisjes gebruik van gescheiden toiletten en douches.
- Bij de te ondernemen activiteiten wordt rekening gehouden met de eigenheid van beide seksen.
- De goede spontaniteit in de omgang van leiding/kinderen en kinderen onderling dient gewaarborgd te blijven, zulks ter beoordeling van de gehele leiding (onderwijs gevend en niet-onderwijs gevend).

Schoolreis

- Zie boven, voor zover van toepassing.
- Tijdens de reis worden geen aanstootgevende liederen gezongen/moppen verteld.
- Ook wordt geen seksistisch taalgebruik gehanteerd.

Professionele attitude

Van leerkrachten wordt een professionele attitude verwacht bij het bewaken en behouden van sociale veiligheid. Hierbij valt te denken aan het opbouwen en invullen van samenwerking met collega's, leerlingen en ouders. Deze competenties zijn onder te verdelen in vier hoofdlijnen:

Houding

Competente professionals tonen betrokkenheid, nemen verantwoordelijkheid, gaan professionele relaties aan met collega's en leerlingen en participeren actief in de school. Ze behandelen collega's en leerlingen respectvol en vanuit gelijkwaardigheid en tonen interesse in maatschappelijke ontwikkelingen en knelpunten. Het onderwerp sociale veiligheid wordt door competente professionals actief onderschreven en uitgedragen. Ook kunnen ze adequaat omgaan met signalen die aantonen dat de sociale veiligheid van individuen, groepen en klassen in het geding is.

Kennis

Competente professionals geven er blijk van dat ze de schoolregels kennen en dat ze weten hoe deze worden toegepast en gehandhaafd. Verder hebben ze zicht op de samenstelling van de schoolpopulatie in relatie tot het onderwerp sociale veiligheid. Zaken die van invloed kunnen zijn op de sociale veiligheid zijn echtscheiding, sociale en psychische problematiek, gebruik van genotmiddelen, inkomsten-status van de ouders, maar ook de leefomgeving, etnische afkomst, geloof en cultuur.

Reflectie

Competente professionals hebben kritisch inzicht in hun beweegredenen om met collega's, leerlingen en ouders te werken binnen de setting onderwijs en hebben zicht op de verwachtingen, belangen en inzichten die deze doelgroepen hebben omtrent deze setting. Ze begrijpen hoe sociale processen zoals in- en uitsluiting verlopen en hoe deze inwerken op het functioneren van elk individu.

Vaardigheden

Competente professionals zijn in staat hun eigen gedragingen en uitspraken te reguleren. Ze beschikken over gespreksvaardigheden om informatie uit te wisselen op zowel didactische gronden alsmede om samenwerking aan te gaan en te stimuleren met genoemde doelgroepen. Ze kunnen deze competenties aanwenden om passend om te gaan met sociale spanningen en om knelpunten vanuit verschillende perspectieven te kunnen bekijken.

Bijlage 4: Logboek signalen meldcode

Dit logboek is als bijlage aan ESIS toegevoegd.

Tijd van signaleren: Locatie (indien relevant): Vorm (observatie, oudergesprek, incident, overleg):
Gebeurtenis
Betrokken:
Feitelijk gedrag/Probleemstelling:
Reactie/Besluiten:
Vervolgstappen / Afspraken:
Evaluatie:

Tijd van signaleren: Locatie (indien relevant): Vorm (observatie, oudergesprek, incident, overleg):
Gebeurtenis
Betrokken:
Feitelijk gedrag/Probleemstelling:
Reactie/Besluiten:
Vervolgstappen / Afspraken:
Evaluatie:

Tijd van signaleren: Locatie (indien relevant): Vorm (observatie, oudergesprek, incident, overleg):
Gebeurtenis
Betrokken:
Feitelijk gedrag/Probleemstelling:
Reactie/Besluiten:
Vervolgstappen / Afspraken:
Evaluatie:

Tijd van signaleren: Locatie (indien relevant): Vorm (observatie, oudergesprek, incident, overleg):
Gebeurtenis
Betrokken:
Feitelijk gedrag/Probleemstelling:
Reactie/Besluiten:
Vervolgstappen / Afspraken:
Evaluatie:

Bijlage 5: Signalen van kindermishandeling

Kinderen van 4–12 jaar

Lichamelijk welzijn

- blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, snij-, krab- en bijtwonden
- groeiachterstand
- te dik
- slecht onderhouden gebit
- regelmatig buikpijn, hoofdpijn of flauwvallen
- kind stinkt, heeft regelmatig smerige kleren aan
- oververmoeid
- vaak ziek
- ziektes herstellen slecht
- kind is hongerig
- eetstoornissen
- achterblijvende motoriek
- niet zindelijk op leeftijd dat het hoort

Gedrag van het kind

- timide, depressief
- weinig spontaan
- passief, lusteloos, weinig interesse in spel
- apathisch, toont geen gevoelens of pijn
- in zichzelf gekeerd, leeft in fantasiewereld
- labiel
- erg nerveus
- hyperactief
- negatief zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen, faalangst
- negatief lichaamsbeeld
- agressief, vernielzucht
- overmatige masturbatie

Tegenover andere kinderen:

- agressief
- speelt weinig met andere kinderen
- vluchtige vriendschappen (12-18)
- wantrouwend
- niet geliefd bij andere kinderen
- tegenover ouders:
 - angstig, schrikachtig, waakzaam
 - meegaand, volgzaam
 - gedraagt zich in bijzijn van ouders anders dan zonder ouders

Tegenover andere volwassenen

- angst om zich uit te kleden
- angst voor lichamelijk onderzoek
- verstijft bij lichamelijk contact
- angstig, schrikachtig, waakzaam
- meegaand, volgzaam
- agressief
- overdreven aanhankelijk
- wantrouwend
- vermijdt oogcontact

Overig

- plotselinge gedragsverandering
- gedraagt zich niet naar zijn leeftijd
- slechte leerprestaties
- rondhangen na school
- taal- en spraakstoornissen

Gedrag van de ouder

- onverschillig over het welzijn van het kind
- laat zich regelmatig negatief uit over het kind
- troost het kind niet
- geeft aan het niet meer aan te kunnen
- is verslaafd
- is ernstig (psychisch) ziek
- kleedt het kind te warm of te koud aan
- zegt regelmatig afspraken af
- houdt het kind vaak thuis van school
- heeft irreële verwachtingen van het kind
- zet het kind onder druk om te presteren

Gezinssituatie

- samengaan van stressvolle omstandigheden, zoals slechte huisvesting, financiële problemen en relatieproblemen
- sociaal isolement
- alleenstaande ouder
- partnermishandeling
- gezin verhuist regelmatig
- slechte algehele hygiëne

Signalen specifiek voor seksueel misbruik

- Lichamelijk welzijn
- verwondingen aan geslachtsorganen
- vaginale infecties en afscheiding
- jeuk bij vagina of anus
- pijn in bovenbenen
- pijn bij lopen of zitten
- problemen bij plassen
- urineweginfecties
- seksueel overdraagbare aandoeningen

Gedrag van het kind

- drukt benen tegen elkaar bij lopen
- afkeer van lichamelijk contact
- maakt afwezige indruk bij lichamelijk onderzoek
- extreem seksueel gekleurd gedrag en taalgebruik
- zoekt seksuele toenadering tot volwassenen

(Bron: Deze signalenlijst is overgenomen uit de publicatie van het Nederlands Jeugdinstituut: Wolzak, A. (2009, 6e druk). Kindermishandeling: signaleren en handelen. Te bestellen via www.nji.nl/publicatie.)

Bijlage 6: Deelnemers- en bereikbaarheidslijst

Naam (inclusief vervangers)	Instelling	Bereikbaarheid	Telefoonnummer	E-mailadres

Bijlage 7: Sociale kaart

Jeugdgezondheidszorg, GGD

Voor vragen en twijfels over de ontwikkeling van uw kind en voor overleg of verdere hulp gewenst is, kunt u contact opnemen met de jeugdarts/ -verpleegkundige van de school.

Naam: Jeugdarts/ jeugdverpleegkundige:
Tel:
Bereikbaarheid: werkdagen van 8.30 – 17.00 uur.

Sociaal wijkteam (SWT)

Het sociaal wijkteam richt zich zowel op gezinnen die basisondersteuning nodig hebben als op gezinnen met meer complexe problematiek zoals schuldenproblematiek, opvoedproblematiek en problemen met huisvesting.

Naam: Contactpersoon sociaal wijkteam
Tel:
Bereikbaarheid: werkdagen van 8.30 - 17.00 uur.

Jeugd- en gezinsteam (JGT)

Het Jeugd- en gezinsteam richt zich op gezinnen met opvoed- en opgroei problemen waarbij opzet en uitvoering variëren.

Naam: Contactpersoon sociaal wijkteam
Tel:
Bereikbaarheid: werkdagen van 8.30 - 17.00 uur.

Maatschappelijk Werk

Deze instelling biedt hulp bij een breed scala aan sociaal maatschappelijke problemen, maar ook bij klachten op het psychosociale vlak. Dagelijks spreekuur van 9.00 tot 10.00 uur

Naam: Contactpersoon sociaal wijkteam
Tel:
Bereikbaarheid: werkdagen van 8.30 - 17.00 uur.

Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)

Het Centrum voor Jeugd en Gezin geeft advies over opgroeien en opvoeden.

Naam: Het Centrum voor Jeugd en Gezin
Tel: 088 - 254 23 84
Bereikbaarheid: werkdagen van 8.00 - 17.00 uur.

Calamiteiten- en zedenteam

Het team komt in actie bij ingrijpende incidenten zoals op onder andere een school. Verschillende hulpverlenende instanties en de politie bekijken in teamverband wie, wanneer, welke ondersteuning nodig heeft.

Naam: Calamiteiten en zedenteam
Tel: 088 - 254 23 84
Bereikbaarheid: werkdagen van 8.00 - 17.00 uur.

Sociale Jeugd- en Zedenpolitie

De SJZP behandelt zaken omtrent sociale jeugdproblematiek en zedenmisdrijven.

Naam: Sociale Jeugd- en Zedenpolitie
Tel: 0900-8844
Bereikbaarheid: Werkdagen van 08:30 - 17:00 uur.

Bijlage 8: Actieplan bij een incident

Hieronder staan acties beschreven die genomen kunnen worden als er sprake is van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen. Voor sommige acties geldt dat ze naast elkaar gezet kunnen of moeten worden. De ernst en specifieke omstandigheden van het incident bepalen wat wel of niet nodig is. Weeg dit steeds zorgvuldig af. Onderneem wel snel actie.

Algemene adviezen

Houd als school de regie. Ouders hebben soms uitgesproken opvattingen over wat ze vinden dat de school moet doen. Ouders die zich niet gehoord voelen, kunnen acties ondernemen in en rond de school: ze dienen een klacht in, beginnen via sociale media een hetze tegen 'dadertje', benaderen de burgemeester of halen de pers erbij. Soms dreigen meerdere ouders hun kind van school te nemen als je de door hen aanbevolen acties niet uitvoert.

Houd vast aan je onderwijskundige visie, maak je eigen pedagogische overwegingen en neem van daaruit passende maatregelen. Reageer niet vanuit angst of vanuit alle onrust. De visie van de school op onderwijs voor alle kinderen is van belang: hoe wordt in het algemeen omgegaan met grensoverschrijdend gedrag, mogen kinderen fouten maken, hoe kun je fouten herstellen? Het helpt om dit van het begin af aan ouders duidelijk te maken.

Zorg in de school voor een goede taakverdeling. Een directeur kan niet alles tegelijk. Maak, als het groter wordt, afspraken over wie de school runt en wie de crisis. Zoek hiervoor ondersteuning bij het bestuur, maak met hen afspraken over communicatie en eventueel extra inzet (van binnen de school of van externen).

Hieronder volgt een beschrijving van de te nemen acties. Bij iedere actie is aanvullende informatie opgenomen. Let op: sommige acties kunnen tegelijkertijd lopen.

- ACTIE 1: Voer gesprekken
- ACTIE 2: Onderneem actie
- ACTIE 3: Zorg voor opvang
- ACTIE 4: Communiceer
- ACTIE 5: Vervolg

ACTIE 1 VOER GESPREKKEN	ACTIE 2 ONDERNEEM ACTIE
Houd een logboek bij (hoofdstuk 15 en bijlage 4) Bewaar e-mails en andere communicatie overzichtelijk (bijlage 10) Bespreek het (vermoeden van) seksueel grensoverschrijdend gedrag met de leerkracht / IB-er / directie van de betrokken kinderen. Nodig, op zeer korte termijn, ouders van betrokken kinderen uit voor een gesprek waarin de zorg van de school (voor betrokken kind en de veiligheid voor andere kinderen) wordt gedeeld (bijlage 11) Bespreek met de ouders mogelijke oplossingen en maak een actieplan (maatregelen en afspraken) (bijlage 9)	Maak op grond van de gesprekken een eerste inschatting over hoe groot de zaak is/kan worden (hoofdstuk 16.4) Maak een kort actieplan. Eventueel met externe professionals (GGD-JGZ, Schoolbegeleidingsdienst, behandelaar betrokken kind, landelijke experts, etc) (bijlage 7) Neem snel maatregelen en communiceer deze naar de betrokken ouders en personeel (hoofdstuk 4) Als de zaak groot wordt: stel een team samen met school, bestuur en externe professionals om verdere acties uit te zetten. (Calamiteitenteam GGD HM: 088 - 308 33 42)
Met ouders (hoofdstuk 15 en 16.4) Erken ouders in hun zorg, maar zorg ervoor dat je het e.e.a. niet groter maakt dan het is. Maak een afweging van het gedrag met behulp van het vlaggensysteem Sensoa/ Movisie. Kinderen geven vaak het antwoord waarvan zij denken dat hun ouders het willen horen. Dit zorgt ervoor dat het niet mogelijk is om helder te krijgen wat er precies gebeurd is! Ouders moeten beseffen dat hun reacties op de gebeurtenissen in hoge mate bepalend zijn voor de last die hun kind ervaart. Een rustige en ondersteunende reactie helpt hun kind. Terminologie (hoofdstuk 17.3) Vermijd termen: dader/ slachtoffer, gebruik term: 'betrokken kinderen' (kind dat initiatief neemt en kind dat iets overkomt). Vermijd in de gesprekken en in alle communicatie het woord 'seksueel'. Dat is een lading die volwassenen geven. Gebruik: 'intimiderend', 'ongepast' of 'grensoverschrijdend' gedrag.	Maatregelen (bijlage 9, 3.3). De maatregelen zijn gericht op het vergroten van de veiligheid voor alle kinderen op de school. Hierdoor zal het kind dat over de grens ging zo min mogelijk de gelegenheid krijgen om dat nogmaals te doen. Breng in kaart welke momenten/ situaties problemen opleveren en bespreek met collega's/ betrokken ouders hoe deze omzeild kunnen worden. Informeel collega's over de genomen maatregelen. Evalueer de genomen maatregelen. Schorsen (hoofdstuk 16.7, Bijlage 1) Jong kind: Het is over het algemeen niet aan te raden om een jong kind te schorsen voor grensoverschrijdend gedrag. Houdt het kind een paar dagen thuis, terwijl er afspraken over veiligheid gemaakt worden. Ouder kind: Vaak is straf op zijn plaats, schorsen kan deze functie vervullen. Communicatie Het is belangrijk om snel te communiceren, via facebook en twitter gaat het nieuws snel. (hoofdstuk 4, bijlage 16)

ACTIE 3 ZORG VOOR OPVANG	ACTIE 4 COMMUNICATIE	ACTIE 5 VERVOLG/ EVALUTATIE
Zorg voor ondersteuning voor: (steun vanuit het bestuur, ondersteuning door lokale organisaties, evt. tijdelijk extra inzet, etc.) Schoolleiding Team Ouders Leerlingen	INTERN (hoofdstuk 4, 16.8) Informeert het personeel over de ontwikkelingen en de afspraken. Spreek af wie aanspreekpunt is voor de ouders. Dit is bij voorkeur de directie. Zorg dat het in én bij de klassen rustig blijft. EXTERN Communicatie naar ouders: de manier van communiceren hangt van de zwaarte van het incident (ernst en aantal betrokkenen) en maatschappelijke onrust. (hoofdstuk 16.3, 16.4, 17.4, 17.6, bijlage 12, 13 en 14) Alléén het verantwoordelijke bestuur communiceert met de media. (bijlage 16) Let op! Klein houden (met alleen betrokken ouders) heeft altijd de voorkeur!	Houd het logboek bij. Check of alles volgens gemaakte afspraken verloopt. Wees alert op signalen. Mogelijk zijn er meer slachtoffers. Gebruik het incident als aanleiding om het huidige beleid door te lichten.
Omgaan met emoties Ouders ervaren (soms heftige) emoties als ze horen/ merken dat er dingen met hun kind gebeuren die de integriteit aantasten. De basis hiervoor ligt in de angst en zorgen om hun kind. Eigen negatieve ervaringen van de ouders kunnen bijdragen aan hun reactie. Houd er rekening mee dat een stapeleffect op kan treden bij kinderen en volwassenen (ook personeel) die eerder emotionele gebeurtenissen hebben meegemaakt. Zo kan iemand een grotere impact van het incident ervaren dan je op grond van de huidige feiten zou verwachten.	Mogelijkheden voor communicatie (Bijlage 11, 12, 13 en 14) Informeert betrokken ouders zo spoedig mogelijk middels een zakelijke brief/email : Vertel aan ouders wat aan de kinderen op school verteld is, of gaat worden, over het incident. Vraag ouders om, in het belang van de kinderen, de rust te bewaren en geen uitspraken naar de pers te doen. Richt een spreekuur in zodat ouders vragen kunnen stellen. Organiseer een ouderavond. Overweeg dit zorgvuldig! De vertrouwensinspectie waarschuwt voor het risico van escalatie.	Mogelijkheden voor vervolg Kijk naar onveilige plekken in en om de school en neem maatregelen. kijk naar mogelijke onveilige momenten tijdens /rond schooltijd en neem maatregelen. Organiseer een training voor de leerkrachten over seksuele ontwikkeling. Organiseer in een iets later stadium een bijeenkomst voor alle ouders met deskundigen van de GGD waarin informatie wordt gegeven over seksuele ontwikkeling van kinderen. Dit heeft alleen zin als ouders hier open voor staan en niet nog hun ongenoegen willen uiten.

Bijlage 9: Handreiking aanvullende (tijdelijke) omgangsregels

In deze tekst wordt gesproken over de betrokken leerling. Hier kunnen ook meerdere leerlingen bedoeld worden.

Als er sprake is van grensoverschrijdend gedrag tussen leerlingen moet daar actief op gereageerd worden, en zijn er waarschijnlijk (tijdelijk) extra omgangsregels nodig. Deze handreiking geeft een idee wat de extra omgangsregels kunnen zijn en hoe de school daarmee om kan gaan.

Rol van de extra leerkracht

Eén van de (tijdelijke) extra maatregelen kan de inzet van een extra leerkracht zijn. De extra leerkracht begeleidt de betrokken leerling. De extra leerkracht leert de betrokken leerling actief aan welke afspraken er zijn en hoe het zich daaraan kan houden.

Daarnaast ondersteunt de extra leerkracht ook de andere leerlingen en de leerkracht op alle momenten dat hiervoor ruimte is.

Handreiking (extra) omgangsregels

Start en afsluiting schooldag

- De betrokken leerling wordt beide keren door de ouder(s) bij de klas gebracht en overgedragen aan de leerkracht en extra leerkracht.
- Bij het naar huis gaan wordt de hele groep naar buiten begeleid. De betrokken leerling wordt door de leerkracht aan de ouder overgedragen.

Speelkwartier:

- Tijdens het speelkwartier gaat de extra leerkracht met de betrokken leerling mee naar buiten en begeleidt, waar nodig het spelen buiten. De extra leerkracht leert de betrokken leerling dat het binnen het gezichtsveld van de leerkracht speelt.
- Op het plein, tijdens de pauze, zijn verder meerdere leerkrachten aanwezig, waaronder ook de eigen leerkracht.

Afspraken rondom de toiletgang:

- In principe gaan de kinderen niet tijdens de uitleg naar de wc. Tijdens de verwerking mogen ze zelfstandig naar de wc. Ze geven in de klas aan dat ze naar het toilet zijn, zodat de leerkracht weet dat er een jongen en/ of meisje op het toilet aanwezig is. De leerkracht grijpt in als hier naar zijn/haar mening oneigenlijk gebruik van gemaakt wordt (bijvoorbeeld om niet aan het werk te gaan).
- Voor de betrokken leerling gelden deze regels ook. De betrokken leerling meldt toiletbezoek bij de leerkracht. De extra leerkracht begeleidt de leerling tijdens het toiletbezoek.
- Toiletbezoek tijdens de speelpauze buiten is niet gewenst. Als leerlingen naar het toilet moeten melden ze dit bij de leerkracht, de betrokken leerling doet dat ook op deze manier. De extra leerkracht gaat mee naar binnen.

Klassenregel: Na het toiletbezoek ga je direct weer terug naar de klas. Je blijft niet in de WC of in de gangen hangen.

Afspraken rondom de gymnastieklessen

- Onder begeleiding van de leerkracht en extra leerkracht kleden jongens en meisjes zich om in verschillende ruimtes. Zowel bij de jongens als bij de meisjes is er vast toezicht (leerkracht en extra leerkracht). De betrokken leerling krijgt een vaste plek in de kleedkamer, bij de deur van de gymzaal.
- De extra leerkracht blijft aanwezig tijdens de gymles.
- Bij omkleden na de gym wordt weer op de jongens en meisjes toezicht gehouden door de leerkracht en de extra leerkracht.

Afspraken rondom computergebruik

- Wanneer kinderen klaar zijn met hun werk, mogen ze gebruik maken van een computer in de klas. De betrokken leerling mag een vaste, voor de leerkracht goed zichtbare, computer in de

klas gebruiken. De betrokken leerling zit nooit zonder toezicht op de computer. Bij klassikale computerlessen wordt de betrokken leerling begeleidt door de extra leerkracht.

Tutorlezen

- Tutorlezen vindt voor de betrokken leerling altijd in een lokaal plaats. Daar is de leerkracht en de extra leerkracht aanwezig.

Zelfstandig werken

- Tijdens het zelfstandig werken blijft de betrokken leerling in de klas. De leerkracht houdt, samen met de extra leerkracht, toezicht. Op het moment dat de betrokken leerling op de gang gaat werken/ spelen gaat de extra leerkracht mee.

Schoolreisje en andere buitenschoolse activiteiten

- Met de buitenschoolse activiteiten gaat de extra leerkracht mee en houdt toezicht op de betrokken leerling.

Evaluatie

De extra omgangsregels worden 2 weken na het ingaan voor het eerst geëvalueerd met bijvoorbeeld:

- Leerkrachten
- Ouders van de betrokken leerling
- Intern Begeleider
- Directie
- Externe deskundigen

Op basis van de evaluatie wordt het plan bijgesteld en knelpunten / ontwikkelingspunten besproken. De wijzingen worden in het leerlingdossier bijgehouden.

Vervolgens vindt er elke maand een evaluatiegesprek plaats. Zo nodig kan van deze data afgeweken worden. De overige ouders worden, in grote lijnen, geïnformeerd over deze evaluaties.

Er vindt dagelijks overleg plaats tussen de leerkracht en de extra leerkracht.

Bijlage 10: Lijst contacten met ouders (evt. telefonisch)

	Datum	Gesprek met:	Actie	Door wie
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				

Bijlage 11: Overwegingen met betrekking tot ouderavonden

Ervaringen van het calamiteitenteam Hollands Midden

Door ontwikkelingen in de samenleving (digitale platforms, ongenueanceerde reacties) en door o.a. grote zedenzaken is het effect van bijeenkomsten voor grote groepen betrokkenen anders dan enkele jaren geleden. Dat maakt dat we veel terughoudender zijn om ze in te zetten. Waar bijeenkomsten enkele jaren geleden vaak erg gewaardeerd werden door het publiek en daardoor ook effectief waren in het beperken van onrust, is een bijeenkomst nu vaak een podium voor de meest ontevreden mensen. Voor sommigen van hen zijn alle gezagsdragers en experts bij voorbaat al verdacht en bezig de zaak in de doofpot te stoppen. Dit is ook wat er geventileerd wordt op zo'n bijeenkomst, waar soms namens de vermeende slachtoffers al een advocaat aanwezig is. Er wordt dan door deze mensen de suggestie gewekt dat er veel meer aan de hand is, de bestaande feiten worden vaak heel ernstig geduid.

Dit maakt andere ouders onzeker en angstig, we zien dit terug in de reacties van hun kinderen. Zo raken kinderen die helemaal niet betrokken zijn, getraumatiseerd door de angsten en woede van hun ouders. Dat is heel onwenselijk.

Grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen/jongeren is meestal geen reden om een informatiebijeenkomst te houden. Je probeert het op te lossen met de direct betrokken en de rest van de ouders en leerlingen alleen over het proces te informeren waar dat nodig is.

We hebben inmiddels goede ervaring met het via bv een brief informeren van ouders en daarin gesprekken aanbieden voor hen die nog vragen hebben. Zo filter je de mensen met vragen/woede eruit en laat je de rest meer met rust. Het straalt naar ouders toe ook meer uit dat de feiten kennelijk niet erger zijn dan dit en dat ze met de brief zo volledig mogelijk geïnformeerd zijn.

Uiteraard zijn er ook nog steeds omstandigheden waarbij een bijeenkomst heel passend en effectief is. Het vraagt dus om een goede inschatting van de situatie. Hiervoor is het van belang om als school vóór een eventuele bijeenkomst wordt aangekondigd, te overleggen met extern betrokken partners (bv. politie, gemeente, GGD, BJZ, GGZ). Deze partijen hebben meestal ervaring met dit soort bijeenkomsten, gebruik hun expertise!

Een bijeenkomst kan goed uitpakken zijn als:

- Er voldoende informatie is om te delen:
- Als alle informatie die je kunt delen al in de uitnodigingsbrief staat, hebben mensen het gevoel dat ze voor niets gekomen zijn. Een bijeenkomst heeft zin als je aanvullende informatie kunt geven over:
 - de feiten;
 - wat er gedaan is en nog gaat gebeuren;
 - wat ouders aan reacties bij hun kinderen kunnen verwachten;
 - wat ze zelf beter wel/niet kunnen doen.
- De mensen bereid zijn om te luisteren naar de geboden informatie:
- Als er veel onvrede is, is zelf een boodschap brengen moeilijk. Dan kan het voornaamste doel zijn dat je luistert naar wat mensen te zeggen hebben. Dat zou dan ook in de uitnodiging duidelijk moeten worden. Ouders kunnen dan zelf kiezen of ze daar wel/geen behoefte aan hebben.
- De relevante partijen aanwezig zijn en de taken goed verdeeld hebben:

Met teveel professionals wek je de indruk dat het heel ernstig is, de kunst is om met zo'n 3-4 partijen te zorgen dat alle relevante informatie gedeeld en toegelicht kan worden. De politie is bijvoorbeeld onmisbaar om uit te leggen waarom in het kader van het strafrechtelijk onderzoek niet alle informatie gedeeld kan worden.

De hulpvragen ter plekke vallen meestal mee, de aanwezigheid van 1 of 2 hulpverleners die mensen uit het publiek op kunnen vangen is eigenlijk altijd voldoende. Het is prettig als deze mensen ook na afloop nog even beschikbaar zijn voor ouders met een individuele vraag.

Bijlage 12: Ouderbrief ernstig incident groep zelf

Bij ernstig grensoverschrijdend gedrag leerlingen PO voor ouders van de leerlingen uit de betrokken groep(en).

Aan: de ouders/verzorgers van de leerlingen van groep X

Betreft: incident in groep X

Geachte ouders/verzorgers,

Naar aanleiding van een vervelend voorval in de groep van ... ontvangt u deze brief. We willen u informeren over de acties die we als school ondernemen. Daarnaast willen we u vragen de rust te bewaren in het belang van alle kinderen. Ter bescherming van de betrokken kinderen en hun ouders vragen wij u hun privacy te respecteren.

Er is sprake geweest van grensoverschrijdend gedrag door <SITUATIE> leerlingen. Met de ouders van betrokken leerlingen zijn hierover direct gesprekken gevoerd. Er is begeleiding geregeld voor de betrokken leerlingen. (evt. aangeven of/hoe het in de klas besproken is) We zijn bezig om met de <GGD/schoolbegeleidingsdienst> een plan te maken om herhaling te voorkomen. (evt.: Het kind dat grensoverschrijdend gedrag heeft vertoond wordt op ons verzoek enkele dagen thuis gehouden. Gebruik bij voorkeur niet het woord "schorsen".)

Er zijn geen aanwijzingen dat er ook andere kinderen betrokken zijn, maar we kunnen dat niet helemaal zeker weten. Ervaringen elders leren dat het niet makkelijk is om daar bij kinderen op deze leeftijd achter te komen. Het is van belang te letten op mogelijke signalen van uw kind en er alleen voorzichtig over te praten. Als u er met uw kind over wilt praten, is het verstandig om open vragen te stellen en geen sturende of suggestieve vragen. Kinderen zullen namelijk snel het antwoord geven dat ze denken dat u verwacht.

Voor kinderen is de reactie van ouders in dit soort zaken erg belangrijk. Als ouders heel erg schrikken of emotioneel reageren, zullen kinderen dat ook doen. Het is aan ons als volwassenen om de rust te bewaren en daarbij adequaat op te treden om de veiligheid te vergroten. (Evt: Ook de betrokken ouders stellen er prijs op dat er in het belang van hun kinderen geen/niet meer onrust ontstaat.)

We betreuren het dat deze gebeurtenissen op onze school plaatsgevonden hebben. We gaan actief stappen zetten om zowel rond de betrokkenen als in het algemeen de veiligheid in school te vergroten. We willen dit samen met u als ouders doen en betrekken ook onze externe partners zoals <de GGD en > hierbij.

Wij zullen u laten weten welke stappen we concreet gaan ondernemen.

Mocht u zelf vragen hebben, dan kunt u uiteraard contact opnemen met één van de ondergetekenden.

Met vriendelijke groet,

Directie

en

evt.

bestuur

Bijlage 13: Ouderbrief ernstig incident overige groepen

Bij *ernstig* grensoverschrijdend gedrag leerlingen P.O. voor niet direct betrokken groep ouders

Aan: de ouders/verzorgers van de leerlingen van de groepen

Betreft: incident in groep 1

Geachte ouders/verzorgers,

Naar aanleiding van een vervelend voorval in groep X ontvangt u deze brief. We willen u informeren over de acties die we als school ondernemen. Daarnaast willen we u vragen de rust te bewaren in het belang van alle kinderen. Ter bescherming van de betrokken kinderen en hun ouders vragen wij u hun privacy te respecteren.

Er is sprake geweest van grensoverschrijdend gedrag door <situatie>. Met de ouders van betrokken leerlingen zijn hierover direct gesprekken gevoerd. Er is waar nodig begeleiding geregeld voor de betrokken leerlingen. Ook hebben de ouders van de betreffende groep een brief ontvangen. We zijn bezig om met de <GGD/schoolbegeleidingsdienst/...> een plan te maken om herhaling te voorkomen. (eventueel: Het kind dat grensoverschrijdend gedrag heeft vertoond wordt op ons verzoek enkele dagen thuis gehouden.)

We willen u aanraden, indien u de inhoud van deze brief met uw kinderen bespreekt, dit weloverwogen te doen. De reacties van volwassenen op gebeurtenissen als deze is in hoge mate bepalend voor de beleving en het gevoel van veiligheid bij kinderen. Het is aan ons als volwassenen om de rust te bewaren en daarbij adequaat op te treden om de veiligheid te vergroten. (Evt: Ook de betrokken ouders stellen er prijs op dat er in het belang van hun kinderen niet meer onrust ontstaat.)

We betreuren het dat deze gebeurtenissen op onze school plaatsgevonden hebben. We gaan actief stappen zetten om zowel rond de betrokkenen als in het algemeen de veiligheid in school te vergroten. We willen dit samen met u als ouders doen en betrekken ook onze externe partners zoals de < en> hierbij.

(eventueel: Wij zullen u laten weten welke stappen we concreet gaan ondernemen.)

Mocht u zelf vragen hebben, dan kunt u uiteraard contact opnemen met één van de ondergetekenden.

Met vriendelijke groet,

Directie en evt. bestuur

Bijlage 14: Ouderbrief grensoverschrijdend gedrag jonge kinderen

PO grensoverschrijdend gedrag kleuters

Aan: de ouders/verzorgers van de leerlingen in groep

Betreft: incident in groep X

Geachte ouders/verzorgers,

Gisteren werden wij benaderd door de ouders van één van onze leerlingen uit de groep van uw kind met de mededeling dat er sprake is geweest van grensoverschrijdend gedrag door een leerling van onze school ten opzichte van hun kind.

We willen u informeren over de acties die we als school ondernemen. Daarnaast willen we u vragen de rust te bewaren in het belang van alle kinderen. Ter bescherming van de betrokken kinderen en hun ouders vragen wij u hun privacy te respecteren.

Met de ouders van betrokken leerlingen zijn direct gesprekken gevoerd. In de groep heeft <juf> vanochtend met de kinderen over de gebeurtenis gepraat. Ze heeft daarbij het volgende benoemd: <.....>

Er zijn afspraken gemaakt om herhaling te voorkomen. Wij zullen deze afspraken actief bewaken. Wij laten ons als schoolorganisatie op dit moment ondersteunen door deskundigen van <..... en> om u en de kinderen een goed antwoord te kunnen geven op eventuele vragen. Zij adviseren om open met uw kind over dit onderwerp te praten en goed te luisteren naar uw kind. Het is echter niet verstandig uw kind intensief te ondervragen over het gebeurde. Ervaring leert dat kinderen van deze leeftijd op vragen over dit onderwerp vooral het antwoord geven dat ze denken dat u wilt horen. Wij kijken als school met bovengenoemde instanties of ons beleid op dit gebied in orde is en of er aanvullende acties nodig zijn.

Wij hopen u hiermee op dit ogenblik voldoende te hebben geïnformeerd.

Mocht u zelf vragen hebben, dan kunt u uiteraard contact opnemen met één van de ondergetekenden.

Met vriendelijke groet,

Directie

Bijlage 15: Omgaan met media bij incidenten op school

Omgaan met de media bij incidenten

Vriend of vijand?

Veel scholen zien de media liever niet aan de poort van school. Ze zouden het liefst de ramen en deuren willen sluiten voor journalisten bij een incident. Een school die zich afzijdig houdt van de media loopt echter het risico dat informatie via andere kanalen wordt ingewonnen. Het is tegenwoordig onmogelijk een incident 'binnenshuis' te houden. Door de komst van sociale media verspreidt nieuws over een gebeurtenis op school zich razendsnel. Leerlingen én ouders zijn daarbij de nieuwsbron. Het gevolg is dat berichten onjuistheden kunnen bevatten waardoor ze extra schadelijk zijn voor het imago van de school én voor betrokkenen bij het incident. In plaats van de pers als vijand te beschouwen is het ze te vriend te houden en met journalisten samen te werken. Op die manier kan de school invloed hebben op de berichtgeving. Mediabeleid een onderdeel maken van het crisismanagement is daarom een must!

Volgens Hans Marijnissen, journalist én adviseur crisiscommunicatie voor het onderwijs is er voor scholen nog wat te leren over het omgaan met de media. Hij ondervroeg vijftien scholen die met een incident, waaronder ook ontuchtzaken, waren geconfronteerd. "In nagenoeg alle gevallen liepen de schoolleiders achter de feiten aan. Zij waren niet alleen geschokt door het drama, maar voelden zich ook gemangeld door de pers" (VK 5-4-2011).

Op een basisschool waar een incident plaatsvond rond grensoverschrijdend seksueel gedrag tussen twee kleuters liepen de emoties lopen hoog op. Sommige ouders wilden dat het 'dadertje' van school ging. Ontevreden over de aanpak van school stapten ze naar de pers.

Bron: Helpdesk PPSI

De kans dat een calamiteit de school treft is niet heel groot, maar ook relatief kleine voorvallen kunnen escaleren en uitgroeien tot een mediahype. Scholen zijn voorbereid op een crisis met protocollen en draaiboeken, maar het omgaan met de media blijkt hier in veel gevallen geen deel van uit te maken.

In dit informatieblad worden tips en handreikingen gegeven voor het omgaan met de media en het vaststellen van een mediabeleid.

Mediabeleid

Het is raadzaam om afspraken over het omgaan met de media bij incidenten op papier te hebben staan. Dit kan als onderdeel van crisismanagement (zie website [Crisismanagement](#)). Als een incident de school treft en het omgaan met de media goed is georganiseerd kan de aandacht uitgaan naar het herstellen van de veiligheid en het reilen en zeilen op de onderwijsinstelling. Door een goede voorbereiding staat de school steviger in de schoenen en is de kans dat de zaak escaleert als gevolg van negatieve beeldvorming in de media kleiner.

Met de hier onderstaande aandachtspunten heeft u een handreiking bij het opstellen van mediabeleid als onderdeel van het crisismanagement en heeft u parate informatie in geval u te maken krijgt met de media als gevolg van een incident.

Zorg voor een schooltwitteraccount (@naamschool). Hiermee kun je zien wat er op Twitter gebeurt en berichtgeving beïnvloeden door namens school tweets te versturen!

Omgaan met de media

✓ Informeer

Informeer de media altijd op eigen initiatief. Doe dit zo snel mogelijk, het liefst dezelfde dag nog. In ieder geval gelijktijdig met de brief aan de ouders. Zorg er wel voor dat personeel op de hoogte is van de gebeurtenissen voordat ouders of de pers worden ingelicht. (Zie ook het informatieblad *Een zedenzaak op school. Hoe vertel ik het?*)

Een school kan er niet om heen de pers te informeren over een incident omdat de zaak toch wel bekend wordt. Door de media zelf te benaderen voorkomt de school dat journalisten gaan vissen naar informatie door en in het ergste geval aan de schoolpoort ouders en leerlingen benaderen met vragen. Bovendien houdt de school op deze manier de regie over wat er aan informatie verstrekt wordt en is de kans op indianenverhalen of extra negatieve publiciteit kleiner.

✓ Afspraken

Maak afspraken met personeel, leerlingen en ouders over het te woord staan van de pers. Vertel dat er één persoon is via wie de perscontacten verlopen. Het zal voor veel mensen lastig zijn om zich aan die afspraak te houden. Bij incidenten lopen emoties vaak hoog op. Ouders zijn boos, angstig of verdrietig en willen graag hun verhaal kwijt. En journalisten smullen van dit soort persoonlijke informatie. Leerlingen staan vaak te popelen om in beeld te komen zodra er camera's verschijnen. Maar juist kinderen en jongeren overzien vaak niet de consequenties van hun uitspraken.

Maak afspraken met journalisten over met wie er gesproken mag worden en op welke plekken gefilmd mag worden. Stel duidelijke kaders: geen leerlingen interviewen, niet op het schoolplein of in het gebouw filmen enzovoorts. Spreek af dat de school artikelen en gemonteerde filmpjes voor publicatie of uitzending te zien krijgt.

✓ Persbericht

Informeer de pers over het incident door middel van een persbericht. Daarin staat wat er is gebeurd. Hoe de school heeft gehandeld en wat de school verder gaat doen. Welke instanties zijn ingeschakeld. Wie onderzoek doet en bij wie journalisten terecht kunnen met vragen/wie de woordvoerder is. Let bij het opstellen van het persbericht op het volgende:

- Noem feitelijkheden.
- Noem geen namen.
- Vermijd termen als ontucht, verkrachting en dergelijke. Dit roept vaak meer vragen op.
- Spreek in algemene bewoordingen. Bijvoorbeeld grensoverschrijdend gedrag.
- Vermijd termen als dader, verdachte, aangeklaagde. Spreek van schoolmedewerker, leerling, persoon in kwestie, man of vrouw.

✓ Woordvoerder

Benoem één persoon op school die het woord voert naar de pers. Dat hoeft niet per se een schoolleider of -bestuurder te zijn. Het moet wel iemand zijn die informatie goed kan verwoorden. Bereid het gesprek of interview met meerdere personen voor. Zorg dat naast de woordvoerder altijd nog iemand van de schoolorganisatie bij het gesprek/een interview aanwezig is om mee te luisteren en na afloop te evalueren. Bij ernstige incidenten kan de school ook altijd verwijzen naar de woordvoerder van de politie die de zaak in behandeling heeft.

✓ Persconferentie

Stel journalisten een persconferentie in het vooruitzicht en maak de datum en plaats bekend. Houd de persconferentie op een locatie buiten de school. Laat journalisten in geen geval van de partij zijn op de informatiebijeenkomst voor ouders. Aandachtspunten bij de voorbereiding van een persconferentie:

- Bepaal van te voren welke informatie wordt gegeven. Vertel feitelijkheden, zonder zijpaden te bewandelen. Betrach openheid, maar binnen grenzen.
- Wees voorbereid op vragen en formuleer vast de antwoorden. Het is ook mogelijk de eis te stellen vragen vooraf bekend te maken.
- Geef nooit namen door van betrokkenen.
- Verstrek geen foto's of persoonlijke informatie van betrokkenen.
- Nodig deskundigen uit, zoals de politie die over hun deel van de zaak kunnen vertellen.
- Bedenk een goede one-liner. De directeur van het Terra College sprak met de pers na een dodelijk steekincident op school en zei: "Tegen waanzin kun je je niet wapenen." Journalisten namen deze zin zelfs over als kop boven het nieuwsbericht.
- Bepaal van te voren of er gefilmd en gefotografeerd mag worden tijdens de persconferentie en maak dit bekend.
- Indien er opnames gemaakt mogen worden, probeer dan de beelden voor uitzending nog onder ogen te krijgen.
- Maak bekend op welke manier de pers verder wordt geïnformeerd. Bijvoorbeeld door de week er na nog een persconferentie te houden. Dit damt mogelijk ook het aantal telefoontjes en verzoeken voor interviews in.

Ouders van leerlingen van een middelbare school deden hun verhaal bij SBS 6 om andere leerlingen en docenten te behoeden voor een medewerker van school.

Bron Helpdesk PPSI

...

Reputatiemanagement

Een school kan in de media in een negatief daglicht komen te staan door een incident. Maar dat hoeft niet! Mediadeskundigen zijn van mening dat een crisis de ruimte biedt om je als school positief te positioneren. Door het benutten van de media-aandacht, de naamsbekendheid en de compassie die bij een crisis heerst, kan de school het 'gewenste' imago naar buiten toe profileren en aan reputatiemanagement doen. Open communicatie, zorgvuldig informeren en verantwoordelijkheid nemen zijn noodzakelijk voor het hooghouden van een goede reputatie. Durf ook publiekelijk fouten toe te geven en laat zien wat concreet wordt gedaan om de situatie op te lossen en te voorkomen in de toekomst. Door zichtbaar en daadkrachtig op te treden, ook in de media, laat de school zien de zaak serieus te nemen en dat zij veiligheid hoog in het vaandel heeft staan. Pas tijdens een crisis blijkt of de school haar reputatie als 'veilige school' waard is.

Tips

- ✓ Leg nu contact met de media zodat u over 'warme' contacten beschikt mocht er iets voorvallen op school.
- ✓ Organiseer een mediatraining voor schoolleiding en schoolbestuurders. De school staat hierdoor sterker op het moment dat ze de pers te woord moet staan.
- ✓ Stel ook ouders en medewerkers op de hoogte van het persbericht dat wordt verstuurd naar aanleiding van een incident.
- ✓ Stel een mediabeleid vast.

Moet iedereen het weten?

Draaiboek voor de afhandeling
van een incident rond seksueel
misbruik op school.

Te bestellen via www.ppsi.nl

...

Informatie en advies

Heeft u nog vragen over dit onderwerp of wilt u advies dan kunt u contact opnemen met de helpdesk:

Tel: 030-2856616

E-mail: helpdesk@schoolenveiligheid.nl

Voor meer informatie kunt u de volgende websites bezoeken:

www.schoolenveiligheid.nl

www.schoolenveiligheid.nl/crisismanagement

www.ppsi.nl

Stichting School en Veiligheid

Zwarte Woud 2, 3524 SJ Utrecht

tel.: 030 - 28 56 616 (schooldagen van 9.00 tot 13.00 uur)

e-mail: helpdesk@schoolenveiligheid.nl website: www.schoolenveiligheid.nl

4

februari 2015

Bijlage 16: Stappen bij misbruik door professionals

Als een medewerker van de school een minderjarige leerling seksueel of fysiek (heeft) misbruikt, intimideert of als een medewerker kinderporno in zijn bezit heeft dan zijn dit strafbare feiten. Deze vormen een directe bedreiging voor de sociale veiligheid op school.

Hieronder wordt kort en bondig weergegeven welke stappen de school acuut moet nemen.

Meldplicht voor alle professionals en overige uitvoerenden

Als een medewerker seksueel misbruik of seksuele intimidatie vermoedt, moet hij dit onmiddellijk bekend maken bij het schoolbestuur. Het is niet voldoende om een tussenpersoon te informeren, zoals een lid van de schoolleiding. Het personeelslid is ervoor verantwoordelijk dat de informatie het bevoegd gezag bereikt.

De meldplicht geldt voor alle medewerkers op een school. Hieronder rekent de wet ook stagiaires, uitzendkrachten, vrijwilligers en zelfs schoonmakers. De meldplicht geldt dus ook voor interne vertrouwenspersonen die binnen hun functie informatie krijgen over mogelijk seksueel misbruik of seksuele intimidatie. Geen enkele medewerker of betrokkene kan in dit soort gevallen zich beroepen op de geheimhoudingsplicht.

Meldt een personeelslid dergelijke informatie niet, dan kan hij worden aangesproken op het verzaken van zijn plichten als werknemer. Dit betekent dat het bevoegd gezag disciplinaire maatregelen kan treffen. Het slachtoffer en de ouders kunnen ook een schadeclaim indienen tegen de medewerker.

Taken schoolbestuur

Het schoolbestuur moet dit direct voorleggen aan de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs. Deze zal adviseren en informeren en stelt vast of er sprake is van een redelijk vermoeden van een strafbaar feit. Blijkt na het overleg met de vertrouwensinspecteur dat er een redelijk vermoeden is van een zedendelict? Dan is het schoolbestuur altijd verplicht aangifte van misbruik te doen bij de politie. Ook als de betrokkenen hierover hun bedenkingen hebben. Het schoolbestuur informeert ook de betrokkenen over de aangifte. Wanneer het nodig is, biedt de vertrouwensinspecteur hulp als het schoolbestuur een formele klacht indient of aangifte doet.

Daarnaast kan het bestuur met afdeling Sociale Jeugd en Zeden van de politie, de gemeente en het calamiteitenteam van GGD HM overleggen. Deze partijen spelen allen een belangrijke rol bij strafrechtelijk onderzoek, openbare orde en veiligheid en maatschappelijke onrust. Zie voor contactgegevens de sociale kaart (bijlage 7).

Noot: De vertrouwensinspecteurs zijn niet verplicht om aangifte te doen van seksueel misbruik of seksuele intimidatie. Zij zijn wettelijk verplicht geheim te houden wat leerlingen, ouders of personeelsleden van een school hun toevertrouwen.

Te nemen stappen kort samengevat:

1. Schoolleider/personeelslid/contactpersoon/interne vertrouwenspersoon krijgt informatie en meldt dit aan het bevoegd gezag.
2. Kennis van strafbaar feit.
3. Bevoegd gezag overlegt met vertrouwensinspecteur en eventueel Sociale Jeugd en Zedendienst van de politie.
4. Bij vaststelling van redelijk vermoeden van strafbaar feit.
5. Bevoegd gezag informeert (ouders van) klager en aangeklaagde dat aangifte wordt gedaan. Dit kan ook door de politie gedaan worden indien de situatie hier om vraagt.
6. Bevoegd gezag doet aangifte bij justitie of politie.

Vervolgstappen

Is het besluit tot aangifte genomen, dan moet nog een reeks van vragen worden beantwoord. Deze zaken kunnen nooit op voorhand worden vastgesteld omdat ze sterk kunnen wisselen en afhangen van de ernst, recidieven en de omvang. De vertrouwensinspecteur kan het bevoegd gezag adviseren bij het afwegen van onderstaande vragen:

- Bij wie wordt aangifte gedaan: regiopolitie/ officier van justitie?
- Wie informeert de betrokkenen over de aangifte?

- Wie ondersteunt de klager en de ouders tijdens het onderzoek? Dat kan een vertrouwenspersoon of de vertrouwensinspecteur zijn. Deze kan de klager desgewenst doorverwijzen naar gespecialiseerde hulpverlening.
- Wie ondersteunt de aangeklaagde tijdens het onderzoek: een vertrouwenspersoon of de juridische afdeling van een onderwijsvakorganisatie? Kan een beroep worden gedaan op een rechtsbijstandsverzekering van de aangeklaagde?
- Moet de school, zolang het justitieel onderzoek loopt, de aangeklaagde schorsen om te voorkomen dat de klager telkens wordt geconfronteerd met de aangeklaagde? De aangeklaagde zou bijvoorbeeld met andere taken kunnen worden belast. Ook het beperken van de maatschappelijke onrust hangt natuurlijk met deze afweging samen.
- Moeten personeel, ouders en leerlingen worden geïnformeerd over het feit dat er een onderzoek wordt ingesteld? Informatievoorziening kan noodzakelijk zijn, omdat een dergelijke kwestie meestal niet onopgemerkt voorbij gaat aan de leden van de schoolgemeenschap. Wel is het - in het belang van klager en aangeklaagde - gepast om hiermee zorgvuldig en terughoudend om te gaan en geen onnodige details te verstrekken.
- Is het wenselijk dat de school, parallel aan het justitieel onderzoek, zelf een onderzoek laat uitvoeren?

Rehabilitatie na valse aantijgingen

Als na justitieel onderzoek blijkt dat de klacht op valse gronden is ingediend, kan het bevoegd gezag de aangeklaagde een rehabilitatietraject aanbieden. Zo'n traject wordt in overleg met de valselijk beschuldigde samengesteld. Mogelijkheden zijn: een brief aan de ouders, een teamgesprek, een leerlingenbijeenkomst, al dan niet in aanwezigheid van de vals beschuldigde.

Het bevoegd gezag kan tevens maatregelen nemen jegens de leerling die de valselijke beschuldiging heeft geuit. Dit kan variëren van de eis dat in het openbaar excuses worden aangeboden tot schorsing of verwijdering. De aangeklaagde kan over een incorrecte behandeling door het bevoegd gezag een klacht indienen bij de klachtencommissie. De aangeklaagde wordt daarmee klager.

Bijlage 17: Rapportage Meldcode

Dit monitoringsinstrument hoort bij de risico inventarisatie. Voor elk afzonderlijk en significant incident, met betrekking tot de meldcode, wordt een rapportage ingevuld. Elke 2 jaar bundelt de preventiemedewerker in samenwerking met de aandachtfunctionaris alle incidenten. De tabellen worden achter elkaar in 1 document bewaard door de aandachtfunctionaris. Deze tool dient als monitoringsinstrument om na te gaan in hoeverre scholen in aanraking komen met (noemenswaardige) incidenten rondom de meldcode, wat de aard van deze incidenten is en in hoeverre meldcode, rollen en taken hierin voorzien.

	Alle weergaven hieronder hebben als doel om initiatieven, taakbelasting en werkwijze te monitoren omtrent de Meldcode. Beknopte informatie volstaat.
Contactpersoon	Naam aandachtfunctionaris Huiselijk Geweld en Kindermishandeling
Onderwerp	Noteer kort het onderwerp dat centraal staat in deze rapportage. Denk aan pesten, seksueel gedrag, mishandeling, geweld etc.
Omschrijving	Hier beschrijft u kort hetgeen plaats heeft gevonden binnen óf buiten uw instelling. Het betreft hierbij zaken die samenhangen met de wet meldcode en die intensieve aandacht hebben gevraagd van professionals.
Maatschappelijke onrust	In welke mate heeft de gebeurtenis onrust veroorzaakt binnen uw instelling (en eventueel er buiten)? Op welke schaal? En onder welke doelgroepen?
Betrokkenen (niet professionals)	Hier omschrijft u welke cliënten betrokken zijn doelgroep (kinderen, ouders, verzorgers, andere organisatie)
Uitgevoerde activiteiten	Welke (soort) activiteiten heeft uw organisatie uitgevoerd om betrokkenen te begeleiden? Hoe vaak vonden ze plaats?
Melding gedaan	Is er melding gedaan van Kindermishandeling en/of Huiselijk geweld?
Informeren betrokkenen	Was het nodig om betrokkenen te informeren over de acties van de Meldcode en eventuele melding bij Veilig Thuis?
Extern consult	Zijn externe organisaties geconsulteerd voor advies en/of ondersteuning? Zo ja, welke?
Knelpunten	Zijn er knelpunten te noemen die aandacht, ondersteuning behoeven gericht op de uitvoering van de Meldcode door professionals?
Opmerkingen	

	Alle weergaven hieronder hebben als doel om initiatieven, taakbelasting en werkwijze te monitoren omtrent de Meldcode. Beknopte informatie volstaat.
Contactpersoon	
Onderwerp	
Omschrijving	
Maatschappelijke onrust	
Betrokkenen (niet professionals)	
Uitgevoerde activiteiten	
Melding gedaan	
Informeren betrokkenen	
Extern consult	
Knelpunten	
Opmerkingen	

Bijlage 18: Samenvatting beleid ten behoeve van de schoolgids

De planvorming omtrent sociale veiligheid komt voort uit het veiligheidsplan van de Sophia Stichting. Samenvattend geeft dit veiligheidsplan duidelijke richtlijnen waarlangs alle Sophiascholen gericht beleid voeren op het terrein van (fysieke) veiligheid. Beleid op het terrein van agressie en seksuele intimidatie maakt hiervan onderdeel uit.

Het doel van sociale veiligheid is om een zo veilig mogelijke leer- en werkomgeving te creëren voor leerlingen, professionals en ouders/verzorgers (hierna: ouders). Een leef- en leerklimaat waarin ons personeel en onze leerlingen zich veilig voelen en zich positief verbonden voelen met de school. We proberen hierdoor alle vormen van agressie, geweld, seksuele intimidatie, discriminatie en pesten in of binnen de directe omgeving van de school te voorkomen en daar waar zich incidenten voordoen adequate maatregelen te treffen om verdere escalatie te voorkomen.

De onderwijsinspectie ziet toe op dit te voeren beleid, omdat sociale veiligheid, naast onze wens, ook een wettelijke zorgplicht is.

Visie en kernwaarden

Hoewel ieder mens uniek is en aanwijsbare culturele, sociale of fysieke verschillen kan ervaren, zijn er per ontwikkelingsfase gemeenschappelijke elementen herkenbaar. Met deze gemeenschappelijke kenmerken als basis leren kinderen omgaan met zichzelf en anderen. Als school willen we actief bijdragen aan een gezonde ontwikkeling vanuit geloof en veiligheid. De Sophia Stichting heeft zeven kernwaarden vastgesteld die van toepassing mogen zijn op kinderen, professionals en ouders, ongeacht hun rol en leeftijd:

- vertrouwen
- respect
- saamhorigheid
- rechtvaardigheid
- zorgzaamheid
- vergeving
- verwondering.

Taken en verantwoordelijkheden omtrent sociale veiligheid

Op school zijn de taken en verantwoordelijkheden omtrent sociale veiligheid weggelegd bij verschillende professionals en andere betrokkenen. Deze zijn geschoold door de GGD en/of JSO (Jeugd, Samenleving en Opvoeding).

Leerkracht

Daarom fungeert de leerkracht voor u als ouder altijd als eerste aanspreekpunt. De leerkracht heeft immers van alle schoolprofessionals het meest intensief contact met uw kind. De leerkracht geeft uw kind les, draagt bij aan de opvoeding en begeleidt uw kind bij zijn of haar persoonlijke ontwikkeling waar mogelijk. Daardoor kan de leerkracht, eventuele problemen hieromtrent in de klas direct aanpakken. En dat desgewenst samen met u.

Directeur of middenmanagement

Kennis omtrent seksuele ontwikkeling moet geborgd en gedeeld worden. De borging vindt enerzijds plaats in beleid en handhaving, en anderzijds middels educatie en signalering. De directeur of middenmanager heeft als taak om implementatie van een preventieve aanpak na te streven. Verder is de directeur aanspreekpunt voor 'als het misgaat'. Op zulke momenten is het wenselijk dat er adequaat en kordaat gehandeld kan worden. Hiervoor is niet alleen daadkracht nodig, maar ook een functie die hiertoe legitimeert.

Intern begeleider

De intern begeleider fungeert als aandachtsfunctionaris kindermishandeling en is een inhoudelijk geschoolde professional. De functionaris heeft meerdaagse training gehad, beschikt over benodigde vaardigheden en kennis om een zorgproces af te wikkelen volgens de Wet Meldcode.

De intern begeleider heeft expertise die zich richt op begeleiding en coaching van de leerkracht, case-management, leerling-observatie en advisering.

Vertrouwenspersonen

Ouders, leerlingen en professionals hebben het recht op een objectieve gesprekspartner om advies te vragen over situaties in en om de school die voortkomen uit sociale- of fysieke onveiligheid. De interne en externe vertrouwenspersoon staan vermeld in de klachtenregeling.

Interne vertrouwenspersoon

De interne vertrouwenspersoon (leerkracht of ouder) is verbonden aan de school. Deze persoon is laagdrempelig te benaderen en kent de school, de leerkrachten en de populatie. Deze persoon is benaderbaar voor u als ouder, maar ook voor leerlingen en leerkrachten (collega's). De gesprekken met de interne vertrouwenspersoon zijn vertrouwelijk, binnen de kaders die de Wet Meldcode hiervoor stelt.

Externe vertrouwenspersoon

De externe vertrouwenspersoon is onafhankelijk, de gesprekken met deze persoon zijn strikt vertrouwelijk. De rol van externe vertrouwenspersoon is belegd bij GGD HM, middels een abonnement van de Sophia Stichting. Deze is te bereiken via: Secretariaat Jeugdgezondheidszorg (JGZ), telefoonnummer: 088 - 308 33 42.

Educatie (per school zal tekst moeten worden afgestemd)

Om sociale veiligheid binnen de school te borgen maken wij gebruik van methodes die zich richten op:

- educatie
- houding/meningsvorming
- de school en
- haar sociale omgeving.

De volgende methodes zijn op effect onderzocht en effectief bevonden en worden door de scholen binnen de Sophia Stichting gebruikt:

Lichamelijke en relationele ontwikkeling

- Relaties en seksualiteit

Sociale Veiligheid

- Kanjertraining
- PBS (Positive Behavior Support: een schoolbrede aanpak waarbij een team zich richt op het stimuleren van gewenst gedrag van leerlingen.)
- De Vreedzame School

Gedragsregels

Door de Sophia Stichting is een aantal gedragsregels geformuleerd die op elke Sophiaschool van toepassing zijn. Het verbieden van gedrag is niet constructief. Daarom zijn deze regels zo opgesteld dat gewenst gedrag wordt weergegeven. Binnen de aanpak voor sociale veiligheid krijgen ook *leefklimaat* en *omgangsregels* aandacht.

De Sophia Stichting hecht veel waarde aan een pedagogisch leer- en leefklimaat, waarin zowel leerlingen als personeel een gevoel van veiligheid en geborgenheid ervaren. Dit draagt immers bij aan een positieve ontwikkeling, functioneren en prestaties van alle betrokkenen.

Bij leefklimaat wordt de fysieke schoolomgeving beoogd. Hier wordt verantwoord toezicht georganiseerd, zonder de toenemende zelfstandigheid van de leerlingen in de weg te zitten.

Duidelijke regels zorgen ervoor dat leerlingen, ouders en professionals weten wat er binnen de school van hen wordt verwacht. Voor eenieder moet de gewenste omgang duidelijk zijn.

De volgende omgangsregels geven hierbij richting:

- Iedereen is anders en we horen er allemaal bij
- We helpen elkaar
- We zorgen goed voor elkaar, onszelf en onze omgeving.

Meer informatie over gedrags- en omgangsregels vindt u op onze website. Deze zijn aangevuld met de huisregels die wij als school handhaven.

Samenwerking school en ouders

Niet alleen de school is verantwoordelijk voor de vorming van sociale veiligheid. Wij verwachten van u als ouder een actieve rol bij de zorg van uw kind, zoals in de wet is vastgelegd. U bent er als primaire opvoeder hoofdvast verantwoordelijk voor dat uw kind(eren) gezonde normen en waarden op sociaal gebied meekrijgen. Een goede samenwerking tussen school en ouders is daarom cruciaal.

Signalering

Voor professionals die met kinderen en jongeren werken is soms onduidelijk waar geaccepteerd gedrag grensoverschrijdend wordt en hoe men hier preventief op in kan gaan. Er is behoefte aan een duidelijk kader om af te wegen welk gedrag wel getolereerd kan worden, en waar grenzen nodig zijn. En vooral ook, waar kinderen zich in alle veiligheid en respect op sociaal en seksueel gebied kunnen ontwikkelen. Met behulp van ons leerlingvolgsysteem en het vlaggensysteem, wordt de sociale ontwikkeling van uw kind gemonitord.

Leerlingvolgsysteem

In het kader van monitoring wordt van herhaalde en ernstige gedragingen notitie gemaakt in het leerlingdossier.

Onacceptabel gedrag van of tussen in- en externe professionals en ouders bespreekt het bevoegd gezag met betrokkene(n). Indien nodig worden hierbij relevante professionals ingezet.

Alle signalen worden in het leerlingvolgsysteem en het leerlingendossier vastgelegd. Denk hierbij aan:

- (leer)ontwikkeling en gebeurtenissen die deze kunnen beïnvloeden
- gedrag

Het leerlingdossier is inzichtelijk voor u als ouders/verzorgers. Gegevens worden zo feitelijk mogelijk weergegeven.

Scholen werken hierbij volgens de Wet Meldcode. De meldcode treedt in werking zodra de emotionele veiligheid van een kind in het geding komt. Voorbeelden hiervan zijn:

- echtscheiding
- overlijden
- verhuizing
- psychosociale problematiek zoals pesten.

Vlaggensysteem

In het vlaggensysteem worden de seksuele ontwikkeling en de motieven van seksueel gedrag van kinderen/jongeren uitgebreid besproken. Seksualiteit en grenzen worden onder de loep genomen aan de hand van 6 criteria:

- Wederzijdse toestemming: beide partijen hebben duidelijk toestemming gegeven voor het gedrag
- Vrijwilligheid: alle betrokkenen zijn vrij van dwang of verleiding in een seksuele interactie
- Gelijkwaardigheid: de partijen zijn voldoende gelijkwaardig
- Ontwikkelingsadequaat: het gedrag komt overeen met wat van kinderen van die leeftijd wordt beschreven in de wetenschappelijke onderzoeksliteratuur
- Contextadequaat: de context laat dit gedrag toe
- Zelfrespecterend: het gedrag is niet zelfbeschadigend of vernederend voor het kind.

Aan de hand van deze criteria kan het seksueel gedrag gesitueerd worden op een lijn van acceptabel gedrag tot zwaar grensoverschrijdend gedrag.

Onacceptabel gedrag

Ondanks afspraken, gedragsregels en omgangsregels kan het zo zijn dat er sprake is van onacceptabel gedrag. Hiermee doelen wij op gedragingen in woord en daad die een negatieve invloed hebben op het veiligheidsgevoel van alle betrokkenen. Kinderen die gedrag vertonen dat als onacceptabel wordt ervaren worden hierop aangesproken, waarbij gewenst gedrag actief wordt aangeleerd. Afhankelijk van de situatie gebeurt dit individueel of in groepsverband. Hierin wordt desgewenst samenwerking gezocht met ouders (conform de Wet Meldcode).

Inzet externe professionals

Soms heeft een leerling meer zorg nodig dan de school in samenwerking met de ouders kan bieden. Dan wordt er contact opgenomen met externe professionals, zoals het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) of 'Veilig thuis'. In overleg met u wordt besloten welke (extra) ondersteuning het kind kan gebruiken en hoe dit geregeld wordt. Indien nodig wordt de intervisiegroep aandachtsfunctionarissen kindermishandeling en het Jeugd- en Gezin Team (JGT) geraadpleegd.

Ook kan het voorkomen dat de leerkracht extra ondersteuning vraagt om een leerling met de juiste en vaak specifieke kennis en competenties als school te kunnen begeleiden.

Privacy en toestemming

In het kader van de wet bescherming persoonsgegevens dient de privacy van uw kind beschermd te worden omtrent zijn uitspraken en gedragingen. Indien er grensoverschrijdende gebeurtenissen plaatsvinden zal de school altijd streven naar een discrete afhandeling hiervan in het belang van u, uw kind en andere leerlingen. Hoewel onrust op zulke momenten begrijpelijk is, is het de schoolprofessionals niet toegestaan om de beschikbare informatie te delen, tenzij partijen een professionele relevante betrokkenheid hebben, die hen hiertoe legitimeert.

Wij streven er in zulke situaties naar altijd in gesprek te blijven met ouders, om ervoor te zorgen dat de ontstane situatie zo min mogelijk invloed heeft op uw kind, andere leerlingen, de ontwikkeling, het gezin, de leefomgeving. Met als doel om de veiligheid te waarborgen en waar nodig, samen met u, te herstellen. In principe wordt er daarom niet inhoudelijk met de media gecommuniceerd.

Bijlage 19: Balansmodel Bakker

Afkomstig uit: Reader 'aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling'

Wat zijn de zorgen / signalen / risicofactoren?
Microsysteem (kindfactoren, ouderfactoren, gezinsfactoren):
Mesosysteem (sociale (gezins)factoren, sociale (buurt)factoren):
Macrosysteem (sociaal-economische gezinsfactoren, culturele factoren, maatschappelijke factoren):
Wat gaat er goed? Krachten en Hulpbronnen
Beschermende factoren:
Microsysteem (kindfactoren, ouderfactoren, gezinsfactoren):
Mesosysteem (sociale (gezins)factoren, sociale (buurt)factoren):
Macrosysteem (sociaal-economische gezinsfactoren, culturele factoren, maatschappelijke factoren):
Contextschaal Scoor deze zaak op een schaal van 0 tot 10. 10 betekent dat dit geen situatie is waarbij actie ondernomen hoeft te worden 0 betekent dat deze zaak zeer ernstig en onveilig is en er direct actie vereist is
Score:
Wat moet er gebeuren? Wanneer bent u tevreden?
Doelen:

Bijlage 20: Incidentenregistratie

In dit document worden incidenten geregistreerd die de sociale veiligheid onder druk zetten. Te denken valt aan pesten, (seksueel) grensoverschrijdend gedrag, agressief en intimiderend gedrag en discriminatie of radicaliteit.

Doel van het document is het centraal monitoren van gevallen hieromtrent om vroegtijdig trends te herkennen en soortgelijk gedrag centraal te documenteren.

Het document wordt ingevuld door de aandachtsfunctionaris sociale veiligheid of een door hem/haar aangewezen persoon. Deze persoon is tevens aanspreekpunt voor ouders, leerlingen en leerkrachten omtrent knelpunten betreffende sociale veiligheid.

Incidenten worden chronologisch gedocumenteerd en worden structureel geanalyseerd samen met uitkomsten van (jaarlijkse) monitoring door middel van vragenlijsten voor leerkrachten en leerlingen (van groep 7 en 8 – bijlage 21).

datum	locatie	Toelichting voorval	betrokkenen	Verwijzing naar bijlage(n)
			Melder: Betrokkenen:	
			Melder: Betrokkenen:	
			Melder: Betrokkenen:	
			Melder: Betrokkenen:	
			Melder: Betrokkenen:	
			Melder: Betrokkenen:	
			Melder: Betrokkenen:	
			Melder: Betrokkenen:	
			Melder: Betrokkenen:	

Bijlage 21: Vragenlijst leerlingen sociale veiligheid

Bron: <http://onderzoek.vensters.nl/s/PO-TL-2015-2016-DEMO/?collector=143013>

In de vragenlijst vragen wij naar jouw mening over allerlei onderdelen van je school. Klik op het bolletje dat jouw antwoord het beste weergeeft. Het gaat om wat jij van je school vindt. We geven eerst een voorbeeld:

Voorbeeldvraag

Hoe leuk vind je de lessen op school? - - - + + +

Als je de lessen helemaal niet leuk vindt, klik je op het bolletje bij – –

Als je de lessen niet leuk vindt, klik je op het bolletje bij –

Als je de lessen wel leuk vindt, klik je op het bolletje bij +

Als je de lessen heel erg leuk vindt, klik je op het bolletje bij ++

Als je de vraag niet kunt beantwoorden, klik je op het bolletje bij ?

Leerjaar

Ik zit in groep: 6 7 8

De sfeer op school

— — — + + +

Hoe graag ga je naar school?

Hoe veilig voel je je op school?

Hoe duidelijk vind je de regels op school?

Heb je het naar je zin in de groep?

Hoe tevreden ben je over de omgang met je medeleerlingen?

De lessen op school

- - - + + +

Hoe tevreden ben je over wat je leert op deze school?

Hoe tevreden ben je over de uitleg van je iuf of meester?

Hoe duidelijk vertelt je juf of meester wat je goed of fout doet?

Hoe goed helpt je juf of meester je als dat nodig is?

Rapportcijfer

Welk rapportcijfer geef je de school? 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

De lessen op school

Nooit Soms Vaak Altijd

De veiligheid op school

Ik word op school gepest door andere leerlingen.

Ik word online gepest door andere leerlingen.

Andere leerlingen doen mij expres pijn.

Ik ben bang voor andere leerlingen.

Mijn juf of meester helpt bij het oplossen van ruzies tussen leerlingen.